

Analiza mirovinskog sustava u RH i usporedba s odabranim zemljama

Kiš, Ana - Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:222014>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-08**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Ana-Marija Kiš

**Analiza mirovinskog sustava u RH i
usporedba s drugim zemljama**

DIPLOMSKI RAD

Varaždin, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Ana-Marija Kiš

Matični broj: 42883/14-I

Studij: Ekonomika poduzetništva

**ANALIZA MIROVINSKOG SUSTAVA U RH I USPOREDBA S
DRUGIM ZEMLJAMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Marina Klačmer Čalopa

Varaždin, srpanj 2020.

Ana-Marija Kiš

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Kroz rad provest će se analiza mirovinskog sustava Republike Hrvatske. Cilj rada je prikazati kako je kroz povijest došlo do današnjeg mirovinskog sustava te koje vrste mirovinskih fondova postoje. Kroz rad će se iznijeti kritike i prijedlozi poboljšanja mirovinskog sustava Republike Hrvatske. Istraživački dio temeljit će se na sekundarnim podacima kojima će se analizirati mirovinski sustav Hrvatske. Temeljem cjelokupne analize, napraviti će se pozicioniranje Hrvatske i poslovanje mirovinskih fondova u Hrvatskoj u odnosu na mirovinske fondove promatranih zemalja.

Ključne riječi: mirovinski sustav, mirovinsko osiguranje, obvezni mirovinski fondovi, dobrovoljni mirovinski fondovi, članovi mirovinskih fondova, imovina mirovinskih fondova

Sadržaj

Sadržaj	iii
1. Uvod.....	1
2. Mirovinski sustav u Hrvatskoj.....	2
2.1. Razvoj mirovinskog sustava Hrvatske	3
2.2. Vrste mirovinskog sustava i vrste mirovina u Hrvatskoj	4
2.3. Mirovinski stupovi u Hrvatskoj	5
2.4. Institucije mirovinskog sustava Hrvatske.....	6
2.4.1. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	7
2.4.2. Središnji registar osiguranika.....	8
2.4.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	8
2.4.4. Mirovinsko osiguravajuće društvo	9
3. Mirovinski fondovi u Hrvatskoj	10
3.1. Obvezni mirovinski fondovi i njihove kategorije	10
3.2. Dobrovoljni mirovinski fondovi	12
4. Analiza obveznih mirovinskih fondova u Hrvatskoj	14
4.1. Broj fondova i članova obveznih mirovinskih fondova	14
4.1.1. Struktura članova obveznih mirovinskih fondova prema dobi i spolu s obzirom na kategorije (A, B, C).....	15
4.1.2. Broj članova obveznih mirovinskih fondova s obzirom na fondove	16
4.2. Neto imovina obveznih mirovinskih fondova	16
4.3. Struktura imovine prema vrsti imovine obveznih mirovinskih fondova	18
4.4. Vrijednost obračunskih jedinica obveznih mirovinskih fondova	20
4.5. Kretanje MIREX-a.....	22
4.6. Neto vrijednost obveznih mirovinskih fondova i naknade za upravljanje	24
5. Analiza dobrovoljnih mirovinskih fondova u Hrvatskoj	27
5.1. Broj fondova i struktura članova otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova	27
5.2. Neto imovina otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova.....	28
5.3. Broj fondova i struktura članova zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova	31
5.4. Neto imovina zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova	32
5.5. Zaključna razmatranja o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	34
6. Mirovinski fondovi Hrvatske i usporedba s drugim zemljama	36
6.1. Odnos velikih mirovinskih fondova odabranih zemalja	36
6.2. Ograničenja portfelja na ulaganje mirovinskih fondova odabranih zemalja.....	38
6.3. Mirovinski fondovi odabranih europskih zemalja	41

6.4. Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja	44
6.5. Zaključna razmatranja o pozicioniranju Hrvatske u odnosu na promatrane zemlje	47
7. Aktualna situacija mirovinskog sustava Hrvatske	48
7.1. Osiguranici u sustavu generacijske solidarnosti	48
7.2. (Ne)održivost mirovinskog sustava Hrvatske.....	50
8. Zaključak	51
Popis literature	52
Popis tablica	55
Popis grafikona.....	56

1. Uvod

Mirovinski sustav svake zemlje izrazito je bitan za samu zemlju, ali isto tako i za članove i korisnike mirovinskog sustava. Iz tog razloga važno je znati kako mirovinski sustav funkcionira te koje su njegove beneficije. Potrebno je znati na koji način se sredstva prikupljaju i kako se sredstva raspodjeljuju nakon umirovljenja. Postoje mnoga pitanja vezana uz poslovanje mirovinskog sustava, na koja se upravo kroz ovaj rad daju i odgovori.

Svrha rada je prikazati što je uzrokovalo promjene mirovinskog sustava i kako funkcionira današnji mirovinski sustav. Upravo se zato nakon povijesnog razvoja mirovinskog sustava govori o mirovinskim stupovima, vrstama mirovinskog sustava, vrstama mirovina i institucijama koje vode računa o pravilnom vođenju poslovanja mirovinskog sustava Hrvatske.

Kroz rad slijedi teorijsko objašnjenje obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova. Dalje slijedi njihova analiza koja omogućuje uvid u promjene kroz godine. Analizira se broj članova mirovinskih fondova, njihova neto imovina, struktura imovine te se donose zaključci na temelju provedenih analiza.

Pri završetku rada prikazano je pozicioniranje mirovinskih fondova Hrvatske u odnosu na nekoliko odabranih zemalja. Analizira se odnos prema veličini, ograničenju portfelja i raspodjeli imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja. Takvim prikazom odnosa želi se prikazati kako je Hrvatska rangirana prema odabranim razvijenijim zemljama, ali i zemljama koja imaju nižu stopu razvijenosti od Hrvatske.

Prije samog zaključka cjelokupnog rada slijedi prikaz aktualne situacije mirovinskog sustava Hrvatske u kojem se detaljnije prikazuje o trenutnom broju osiguranika mirovinskog sustava i (ne)održivosti mirovinskog sustava.

Za prikaz teorijskog djela rada korišteno je nekoliko knjiga, članaka i web stranica. Kod prikaza analiza korištena su godišnja i mjesečna izvješća HANFA-e, izvještaji HZMO-a te istraživanja koja je proveo OECD.

2. Mirovinski sustav u Hrvatskoj

Osiguranici mirovinskog sustava uplaćuju sredstva u mirovinsko osiguranje i za vrijeme umirovljenja primaju mirovinu. Mnogo osiguranika zapravo ne zna kako funkcionira mirovinski sustav i na koji način se njihova uplaćena sredstva raspodjeljuju. Također postoje razna pitanja o utjecajima razvoja mirovinskog sustava te što je sve dovelo do njegovog današnjeg izgleda. Upravo kroz ovo poglavlje daju se odgovori na spomenuta pitanja koja omogućuju lakše razumijevanje načina funkcioniranja mirovinskog sustava i njemu pripadajućim fondovima o kojima nešto detaljnije u poglavlju koje slijedi.

Prema Puljiz (2007) „*Mirovinski sustav je skup pravnih normi, financijskih i institucijskih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja.*“ Mirovinski sustav, odnosno zakonski određeno uplaćivanje u mirovinski sustav omogućuje određenu stabilnost u slučaju jednog od navedenih događaja koji vrlo često dolaze iznenadno i neplanirano. Zbog navedenih razloga potrebno se je osigurati, a upravo takvo osiguranje omogućuje mirovinski sustav. Osim što uplate mirovinskog osiguranja predstavljaju osobnu štednju, one predstavljaju i nacionalnu štednju. Uplate mirovinskog osiguranja i samo primanje mirovina su važne za cijelo društvo. Mirovinski sustav važan je dio modernog društva što utječe na ekonomsku situaciju većine ljudi. (Puljiz, 2007)

Zbog sve veće stope starenja stanovništva, održivost mirovinskog sustava je problem s kojim se nose sadašnje generacije, ali i problem s kojim će se sve više nositi buduće generacije. Neki od razloga problema održivosti mirovinskog sustava u Hrvatskoj, ali i drugim srednje i visoko razvijenim zemljama, vezan je uz mali broj novorođenih u odnosu na broj starijeg stanovništva, smanjenje broja osoba u dobi u kojoj su spremni za rad, pad zaposlenosti te sve veća razlika omjera između osiguranika i umirovljenika. Također kao problem održivosti mirovinskog sustava spominje se prijevremeno i invalidsko umirovljenje koje nije bilo pravilno regulirano, ali i zatvaranje poduzeća čime se smanjuje broj osiguranika. (Ott, 2007)

Ako bi stavili u omjer trenutni broj korisnika imovine i broja osiguranika, dobiva se omjer 1:1,22 koji dokazuje da na jednog korisnika imovine postoji 1,22 osiguranika (HZMO, 2020). Radi usporedbe, postoje podaci iz 1980. godine gdje je taj omjer bio 1:4, odnosno na jednog korisnika mirovine postojala su četiri osiguranika (Ott,2007). Iz spomenutih omjera vidljivo je kako je u proteklih 40-tak godina došlo do značajnog smanjenja broja osiguranika u odnosu na broj korisnika. Problemi koji su spomenuti u vezi problema održivosti mirovinskog sustava glavni su uzrok smanjenje omjera broja osiguranika i broja korisnika.

2.1. Razvoj mirovinskog sustava Hrvatske

Mirovinski sustav predstavlja određenu brigu za umirovljenika kada mu godine i zdravlje ne pružaju mogućnost za rad i stjecanje plaće. U samim počecima formiranja društva i zajednica za starije, za nemoćne i djecu brinula se isključivo obitelj. Kako je vrijeme prolazilo, brigu o starijima preuzimaju kućne zadruge koje se brinu o većem broju članova iz čega proizlazi da su kućne zadruge imali visoku razinu socijalne osviještenosti. Takav sustav zbrinjavanja karakterističan je za nerazvijene zemlje, dok su naprednije zemlje razvijale mirovinske sustave. Upravo je Njemačka bila zemlja koja je 1889. godine uvela prvo mirovinsko osiguranje koje se temeljilo na doprinosima radnika i poslodavca te mirovinskim fondovima. Takav oblik mirovinskog osiguranja je krajem 19. i početkom 20. stoljeća preko Austrije došao i u Hrvatsku. (Puljiz, 2007)

Prve mirovine isplaćivale su se pojedinim državnim dužnosnicima i vojnicima, odnosno njihovim obiteljima. Nadalje su se mirovinska primanja proširila na osobe koje su radile kao rudari zbog opasnog radnog mjesta. Također, došlo je do isplata određenih renta za invaliditet osobe i potpora temeljem mirovinskog osiguranja za starije i nemoćne. Prvo zakonsko određenje mirovinskog osiguranja definirano je 1922. godine prema Zakonu o socijalnom osiguranju radnika (ZOR) koji je vrijedio na području cijele Hrvatske. Zakon je uključivao osiguranje od bolesti, starosti i nesreće na poslu. Prema zakonu bilo je određeno da se uplaćuju doprinosi od 3% na zaradu, dok je dob umirovljenja bila određena s 70. godina. 1947. godine na snagu je stupio Zakon o socijalnom osiguranju radnika, namještenika i službenika kojim je mirovinsko osiguranje pripalo pod kontrolu države. 1950. godine na jednog umirovljenika brojilo se 9 zaposlenih, što je znatno veći odnos nego što je taj odnos danas što je već ranije bilo prikazano. Kroz godine slijedio je niz reformi kojima se mirovinski sustav sve više širio i započeo s osnivanjem mirovinskih fondova. 1964. godina je važna godina zbog mogućnosti dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje je danas izuzetno važna komponenta mirovinskog osiguranja. Broj osiguranika u odnosu na broj umirovljenika kroz godine je značajno padao te se takvo smanjenje očitivalo potrebom za reformom tadašnjeg mirovinskog osiguranja. (Puljiz, 2007)

U idućim razdobljima došlo je do još dvije reforme koje su omogućile mirovinski sustav kakav danas znamo. 1999. godine počelo je provođenje mirovinske reforme, koja se još naziva „mini reforma“ s ciljem stvaranja mirovinskog sustava koji bi bio financijski održiv. Podignuta je starosna dob s kojom je moguće otići u mirovinu te je obračun mirovine proširen na cjelokupni radni vijek. Također doneseni su novi kriteriji kojima je moguće steći invalidsku mirovinu (Andabaka i sur., 2016). Kako je ranije spomenuto, došlo je do podizanja starosne dobi za odlazak u mirovinu, za muškarce je definirano 65 godina, dok za žene 60 godina

starosti. Druga reforma je stupila na snagu 2002.godine te je njom određeno uvođenje tri mirovinska stupa mirovinskog sustava. Njihovim uvođenjem cilj je bio smanjiti probleme održivosti mirovinskog sustava, ali i povećati sigurnost budućih umirovljenika (Ott, 2007). Prvi mirovinski stup je u sklopu obveznog mirovinskog osiguranja i temelji se na međugeneracijskoj solidarnosti, odnosno naziva se PAYGO sustav. Drugi stup se zapravo veže na prvi stup, čime pripada u kategoriju obveznog mirovinskog osiguranja. Tako se drugi mirovinski sustav temelji na sustavu individualne kapitalizirane štednje kojim upravljaju privatni mirovinski fondovi. Za treći stup je važno istaknuti kako se također temelji na sustavu individualne kapitalizirane štednje, ali glavna razlika koja ga razlikuje od prethodna dva stupa je to što je dobrovoljan (Andabaka i sur, 2016). Zašto je tomu tako i na koji je to način zamišljeno slijedi u jednom od idućih poglavlja rada u kojem se govori detaljnije o tri mirovinska stupa kakva imamo danas.

2.2. Vrste mirovinskog sustava i vrste mirovina u Hrvatskoj

Postoji nekoliko vrsta mirovinskog sustava. Glavna vrsta mirovinskog sustava dijeli mirovinski sustav na ***javni mirovinski sustav*** čiji direktni upravitelj je država te ***privatni mirovinski sustav*** za kojeg je karakteristično da upravlja privatna financijska institucija. Iduće se govori o podjeli ***mirovinskog sustava na obvezni i dobrovoljni***. Glavna razlika obveznog i dobrovoljnog sustava je u iznosu koji se uplaćuje. Kod obveznog mirovinskog sustava postoje određene zakonske odredbe koliki iznos doprinosa je potrebno uplaćivati, a kod dobrovoljnog mirovinskog sustava ne postoje ograničenja u uplati doprinosa. Također govori se o podjeli ***mirovinskog sustava definiranih davanja i definiranih doprinosa***. Definiranje davanja se izračunavaju određenom formulom, dok je kod definiranih doprinosa iznos mirovine ovisan o uplaćenim doprinosima. Posljednja, ali ne manje važna vrsta mirovinskog sustava je ***univerzalni mirovinski sustav odnosno mirovinski sustav koji je utemeljeni na osiguranju zaposlenih***. Univerzalnim mirovinskim sustavom smatra se sustav koji je namijenjeni svima te se plaća iz poreza, dok mirovinski sustav utemeljen na osiguranju zaposlenih je namijenjeni osiguranicima, a plaćanja se vrše iz uplaćenih doprinosa. Današnje mirovinske sustave često ne razlikujemo po navedenim vrstama, odnosno današnji mirovinski sustavi nastali su kombinacijom navedenih vrsta mirovinskih sustava (Andabaka i sur, 2016). Upravo kombinacijom navedenih vrsti mirovinskih sustava nastao je Hrvatski mirovinski sustav gdje razlikujemo tri kategorije, odnosno kako je zakonski definirano tri mirovinska stupa mirovinskog sustava Hrvatske

Postoje određene vrste mirovina koje pripadaju u obvezno mirovinskog osiguranje. Najpoznatija i najraširenija vrsta mirovine obveznog mirovinskog osiguranja je ***doživotna***

starosna mirovina koja se stječe zakonski definiranom dobi i godinama radnog staža. Također, postoji mogućnost stjecanja **prijevremene starosne mirovine** ukoliko se zadovolje određeni kriteriji. Ukoliko osiguranik boluje od teške bolesti ili ima visok stupanj invaliditeta može steći **doživotnu invalidsku mirovinu**. Isto tako dođe li do smrti jednog od bračnih partnera, moguće je da živi bračni partner uđe u **obiteljsku mirovinu** ako za to postoje zakonski definirani uvjeti. Što se tiče dobrovoljnog osiguranja, osim isplate sredstava za doživotnu starosnu mirovinu, razlikuje se **privremena starosna mirovina** koja se mora ugovoriti na razdoblje duže od pet godina te su definirane obročne isplate u novcu. **Promjenjiva mirovina** karakteristična je po mjesečnim isplatama u novcu koje se mijenjaju sukladno pričuvi sredstava iz kojih će se isplaćivati sredstva. Postoji također mogućnost **djelomične jednokratne isplate** koja je definirana kao 30% ukupne primljene doznake. (HANFA,2019)

2.3. Mirovinski stupovi u Hrvatskoj

Mirovinski sustav Hrvatske prošao je kroz određene reforme. Zakonom je uređeno da današnji zaposlenici uplaćuju 20% sredstava iz bruto plaće kako bi oni sami, ali i trenutno umirovljenici primali dostatna sredstava za vrijeme mirovine.

Mirovinski sustav sastoji se od tri stupa, svaki od njih ima definirano kako se i u kojim iznosima uplaćuju sredstva te tko može, odnosno mora uplaćivati u koji stup. I. stup mirovinskog osiguranja temelji se na međugeneracijskoj solidarnosti. Odnosno, osiguranici koji trenutno rade uplaćuju 15% bruto plaće za isplatu mirovina trenutnim umirovljenicima. Osiguranici imaju izdavanja od 20% bruto plaće, 15% ide u I. mirovinski stup, dok se preostalih 5% uplaćuje u II. mirovinski stup. Za drugi i treći mirovinski stup zajedničko je da su to izdvajanja koja se temelje na sustavu kapitalizirane osobne štednje. Izdvajanja na plaći ulaze na osobni račun svake zaposlene osobe te su to upravo računi iz kojih se pojedincima isplaćuje mirovina. Za III. mirovinski stup je važno naglasiti da je dobrovoljan i da obvezni osiguranici prvog i drugog stupa mirovinskog osiguranja u treći mirovinski stup ulažu dobrovoljno bez zakonski određenog iznosa i trajanja ulaganja. (UMFO, bez dat.)

Za uplate u III. stup mirovinskog osiguranja se svakom osiguraniku isplaćuju poticaji zbog takvog oblika štednje. Poticaje je moguće primati samo u jednom od dobrovoljnih mirovinskih fondova ukoliko je osiguranik član više mirovinskih fondova. Poticaji iznose 15% od iznosa koji osiguranik ima uplaćen u dobrovoljnu štednju prethodne kalendarske godine. Maksimalni iznos uplate osiguranika može biti 5.000 kn te se sredstva mogu koristiti kad se navršši starost od 50 godina. (PBZ Croatia osiguranje, bez dat.)

Kod I. mirovinskog stupa karakteristično je da je riječ o obveznom mirovinskom osiguranju i da je pod nadležnošću Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje te se prikupljena sredstva direktno uplaćuju u Državnu riznicu. Riječ je o 15% bruto iznosa plaće. Kako je u prethodnim godinama došlo do određenih izmjena te su oformljena tri mirovinska stupa, osiguranici koji su bili članovi samo I. stupa mirovinskog osiguranja dobivaju mirovinu koja je određena prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. II. mirovinski stup određen je Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima i Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima i pod kontrolom je HANFA-e, Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga. (Središnji državni ured, bez dat.)

Trenutni izgled mirovinskog sustava rađen je u trenutku kada je Hrvatska, ali i svijet, velikom brzinom napredovao u ne samo tehnološkom već i ekonomskom smislu. Građani Hrvatske izražavaju izrazito nezadovoljstvo trenutnim izgledom mirovinskog sustava, ali i budućim podizanjem dobi za umirovljenje. Kritika budućeg mirovinskog sustava je zanemarivanje dobrobiti građana. Postoje određena radna mjesta na kojima zbog vlastite, ali i sigurnosti drugih ljudi nije poželjno da posao odraduje osoba kojoj tjelesne mogućnosti zbog visoke starosne dobi takav posao više ne dopuštaju. Također kako se tehnologija mijenja mnogim starijim osoba novi način rada predstavlja problem što se i očituje u njihovoj produktivnosti. Cilj mirovinskog sustava trebala bi biti sveopća dobrobit njegovih osiguranika, koja se tako manifestira i na dobrobit gospodarstva i uspješnijeg načina poslovanja. Shodno tomu i održivost mirovinskog sustava ovisi o sadašnjim, ali i budućim osiguranicima koji su valjano tretirani.

Prijedlog poboljšanja današnjeg mirovinskog sustava bio bi redefiniranje dobi umirovljenja za pojedina radna mjesta koja iziskuju takvu promjenu. Također, kako mnoge žene moraju biraju između karijere i obitelji, bilo bi poželjno kad bi za žene koje su majke postojale veće beneficije koje bi im omogućile lakše stjecanje mirovine. Takve promjene Hrvatskim građanima znatno bi olakšalo radni, ali i umirovljeni životni vijek.

2.4. Institucije mirovinskog sustava Hrvatske

Kako bi mirovinski sustav Hrvatske, ali i drugih zemalja što bolje funkcionirao, veliku važnost imaju institucije koje su ključne za uspješan rad mirovinskog sustava. U Hrvatskoj ima nekoliko institucija koje imaju važnu ulogu u kontroli i upravljanju mirovinskim sustavom te se upravo u ovom poglavlju govori kako su nastale institucije mirovinskog sustavu i koje su njihove najvažnije funkcije.

2.4.1. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO) institucija osnovana 1992. godine kao „Središnji ured za mirovinsko osiguranje radnika“ u Zagrebu te je definirana u sklopu Zakona o mirovinskom osiguranju. HZMO je javna institucija čijim osnivanjem je započeo proces reforme koje je promijenio izgled tadašnjeg mirovinskog sustava. Zavod posluje u svojstvu pravne osobe te su prava, obveze i odgovornosti definirane u sklopu Statuta. Važno je naglasiti kako u sklopu rješavanja o pravima i obvezama mirovinskog osiguranja ima javne ovlasti. Poslovanje zavoda je samostalno, dok je glavni predstavnik i zastupnik ravnatelj Zavoda. Kako je ranije rečeno da je HZMO javna institucija za očekivati je da je objava rada Zavoda javna, a izvještavanja Hrvatskog sabora i osiguranika i osoba koje koriste prava mirovinskog osiguranja je najmanje jednom godišnje. (HZMO, bez dat.)

Najvažnija djelatnost zavoda je definirana prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, a odnosi se na I. stup mirovinskog osiguranja, odnosno na provedbu obveznog mirovinskog osiguranja. Djelatnost se temelji na generacijskoj solidarnosti te ostvarivanju prava na doplatak za djecu. U tekstu ispod slijedi popis djelatnosti koje obuhvaća rad HZMO-a (HZMO, bez dat.):

- poslovi vezani za ostvarivanje prava radnika, poljoprivrednika i dr. i ostvarivanje prava na doplatak za djecu
- zakonsko ostvarenje prava i stručna pomoć osiguranicima koji su za to ostvarili prava
- vođenje upravnog postupka koji se tiče ostvarenja prava i obveza koje su sklopu mirovinskog osiguranja
- koordinacija međunarodnih ugovora i pravnih propisa Europske unije
- evidencija osiguranika i obveznika mirovinskog osiguranja te korisnika prava na doplatak za djecu
- statističko istraživanje i poslovi vezani uz istraživanje
- kontrola poslovnih knjiga i financijskih dokumenata kako bi ostvarena prava bila istinita
- upravljanje prikupljenim sredstvima i njihovo ulaganje
- provođenje politike razvoja i donošenje akta koji su potrebni za pravodobno upravljanje mirovinskim osiguranjem
- drugi poslovi ključni za funkcioniranje Zavoda

2.4.2. Središnji registar osiguranika

Središnji registar osiguranika (Regos) je institucija koja je poznata po visokoj razini učinkovitosti i kvalitete. Učinkovitost i kvaliteta su najviše vidljivi kroz pružanje usluga i prakse uvažavanja i korištenja standarda koje je odredila Europska unija. Misija Regosa je kontinuirani razvoj sustava obveznih mirovinskih fondova te ekonomično i racionalno korištenje javnih sredstava. Važno je naglasiti kako je Regos institucija javne uprave, a usluge koje pruža vezane su uz mirovinsko osiguranje koje se temelji na individualnoj kapitaliziranoj štednji. Svakodnevne usluge odnose se na (Regos, bez dat.):

- vođenje i održavanje podataka vezane za doprinose obveznog mirovinskog osiguranja svakog osiguranika
- biranje i promjena obveznog mirovinskog fonda
- vođenje evidencije uplaćenih doprinosa
- kontrola i prikupljanje potrebnih podataka o svakom od osiguranika
- suradnja s drugim tijelima javne, ali i držane uprave

2.4.3. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) osnovna je 2005. godine, kad je došlo do spajanja Komisije za vrijednosne papire, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja i Direkcije za nadzor društva za osiguranje. HANFA ima ulogu nadzora nad financijskim tržištima, financijskim uslugama i pružateljima usluga te je odgovorna Hrvatskom saboru. Vizija HANFA-e je održavati razvijanje financijskog sustava čime se doprinosi gospodarskom razvoju Hrvatske, ali se štite korisnici financijskih usluga. Temeljne vrijednosti HANFA-e jesu neovisnost, nepristrano i dosljedno postupanje, profesionalnost, odgovornost, timski rad, proaktivan rad i postizanje rezultata uz optimalno korištenje resursa. Ovlasti HANFA-e jesu (HANFA, bez dat.):

- Donošenje propisa koji se temelje prema Zakonu HANFE
- nadzor subjekata tržišta kapitala, leasing društva i drugih pravnih i fizičkih osoba
- izdavanje i oduzimanje dozvola, licenca, suglasnosti i odobrenja na temelju Zakona
- poticanje i nadgledanje mjera za funkcioniranje financijskih tržišta
- vođenje knjiga, evidencija i registra prema Zakonu
- predlaganje inicijativa, propisa i informiranje javnosti o načinu djelovanja financijskih tržišta

- izvješćivanje nadzornih tijela
- donošenje podzakonskih akata radi jedinstvenog obavljanja nadzora te poduzimanje mjera za obavljanje drugih poslova koji su u skladu s Zakonom
- davanje mišljenja o provedbi Zakona

2.4.4. Mirovinsko osiguravajuće društvo

Mirovinsko osiguravajuće društvo (MOD) u svojoj ponudi programa, karakteristično je po isplati mirovina. Mirovina je isplaćena iz obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja te uključuje i jednokratne uplate koje su vršene u mirovinsko osiguravajuće društvo. Nadzor nad mirovinskim osiguravajućem društvom vrši HANFA. Hrvatska broji jedno osiguravajuće društvo i ono se naziva Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo (HANFA, bez dat.).

Mirovinsko osiguravajuće društvo ima nekoliko glavnih funkcija poslovanja (PBZ Croatia osiguranje-Obvezni mirovinski fondovi, bez dat.):

- isplaćuje mirovine obveznog mirovinskog osiguranja koje se temelje na individualnoj kapitaliziranoj štednji članova obveznih mirovinskih fondova
- isplaćuje mirovine dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje se temelje na individualnoj kapitaliziranoj štednji članova otvorenih ili zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova
- isplaćuje mirovine iz prijašnjih uplata koje su bile jednokratne

3. Mirovinski fondovi u Hrvatskoj

U prethodnim poglavljima prikazano je kako je došlo do današnjeg izgleda mirovinskog sustava, a nadalje slijedi poglavlje o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Cilj je ukazati kako oni djeluju kroz mirovinski sustav na korisnike mirovina, ali i one koji u razdoblju kada rade izdvajaju određena sredstva da bi za vrijeme vlastitog umirovljenja mogli primati mirovinu.

Za imovinu mirovinskih fondova karakteristično je kako je to imovina bez pravne osobnosti, a novac koji je prikupljen dolazi od njegovih članova. Sredstva koja pojedinac uplaćuje nalaze se na računu u REGOS-u, Središnjem registru osiguranika. Iznos novca na spomenutom računu uvelike ovisi o načinu na koji se upravlja fondom, ali i ukupnom iznosu doprinosa koji poslodavac uplaćuje u fond. Važno je istaknuti kako razlikujemo obvezne i dobrovoljne mirovinske fondove. Drugi stup karakteriziraju obvezni mirovinski fondovi, dok je u trećem stupu riječ o dobrovoljnim mirovinskim fondovima. (HANFA, 2019)

Svrha mirovinskih fondova je da se prikupe sredstva koja uplaćuju članovi fondova, ali isto tako da se ta ista sredstva ulažu kako bi došlo do povećanja vrijednosti imovine fondova. Ključno je da se prikupljena sredstva dobro ulažu kako bi se prinosi ostvareni ulaganjem kasnije mogli isplaćivati u obliku mirovine članovima fonda koji primaju mirovinu. Osnivač mirovinskih fondova je mirovinsko društvo koje ima zadaću upravljanja fondom. Obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi imaju zasebna društva koja imaju mogućnost da se osnuju kao društva s ograničenom odgovornošću ili dionička društvo. Važno je istaknuti kako je mirovinski fond u vlasništvu isključivo svojih članova. (HANFA, bez dat.)

3.1. Obvezni mirovinski fondovi i njihove kategorije

Obvezni mirovinski fondovi od ključne su važnosti za funkcioniranje mirovinskog sustava, odnosno isplate mirovina. Konkretno ovdje će se govoriti o kategorijama obveznih mirovinskih fondova i njihovim ulaganjima.

Definirana su 4 obvezna mirovinska fonda te svaki od njih ima tri pripadajuće kategorije. Tako razlikujemo (HANFA, bez dat.):

- AZ obvezni mirovinski fond
- Erste plavi obvezni mirovinski fond
- PBZ Croatia obvezni mirovinski fond
- Raiffeisen obvezni mirovinski fond

Važno je napomenuti kako svaki od obveznih mirovinskih fondova ima tri kategorije prema kojima se uplaćuju sredstava. Pripadnost kategoriji određuje se uzimajući u obzir dob, strategiju investiranja i ograničenja ulaganja. Za kategoriju A karakteristično je da ima rizičnija ulaganja s obzirom na ulaganja kategorija B i C. Kategorija A može se odabrati ukoliko do odlaska u mirovinu osoba ima 10 ili više godina, točnije ova kategorija je isključivo za mlađe osobe. Da bi osiguranik postao član mirovinskog fonda kategorije A, fond može odabrati u roku od 6 mjeseci od trenutka kad je određeno obvezno mirovinsko osiguranje, uz uvjet da je do starosne mirovine ostalo 10 ili više godina. (UMFO, bez dat.)

Obvezni mirovinski fond kategorije B namijenjen je osobama kojima je ostalo 5 ili više godina do odlaska u mirovinu. Karakteristike ovog fonda su sklonost umjerenj strategiji ulaganja i umjerenj rizičnosti. Kod mirovinskog fonda kategorije B zanimljivo je kako je on zapravo jako sličan fondu koji je postojao prije nego je došlo do podjele na još dvije kategorije obveznih mirovinskih fondova. Ako osiguranik samostalno ne odabere fond, REGOS ima mogućnost rasporediti osiguranika u kategoriju A. Takva mogućnost postoji sve do trenutka kada osiguranici ne ispune dobne kriterije za kategoriju B i C u koje REGOS također ima ovlasti rasporediti osiguranike. Ukoliko osiguranik zadovoljava zakonska ograničenja fond kategorije B može odabrati samo jednom godišnje te je to točno definirano u mjesecu rođenja osiguranika. Promjenu kategorije fonda moguće je obaviti na šalterima REGOSA. REGOS je institucija koja se bavi poslovima vezanih za kategoriju obveznih mirovinskih fondova i mnogih drugih vezanih poslova. Šalter REGOSA nalazi se u poslovnicama Fine. (OMF PBZ Croatia, bez dat.)

Članom obveznog mirovinskog fonda kategorije C postaje svaki osiguranik kojemu je ostalo 5 godina do mirovine. Kako bi se očuvala što realnija vrijednost ušteđevine, upravo je ovo kategorija fonda koja je najmanje rizična. (UMF, bez dat.)

Dalje slijedi tablični prikaz ulaganja pojedinih kategorija fondova kako bi se vidjele koje su sličnosti, različitosti, ali i odnosi rizičnosti kategorija.

Tablica 1: Ulaganja po kategorijama obveznih mirovinskih fondova

Ulaganja po kategorijama obveznih mirovinskih fondova		
Kategorija A	Kategorija B	Kategorija C
najmanje 30% neto imovine fonda u obveznice izdavatelja RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	najmanje 50% neto imovine fonda u obveznice izdavatelja RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	najmanje 70% neto imovine fonda u obveznice izdavatelja RH, zemalja članica EU i OECD-a
najviše 65% neto imovine fonda u dionice izdavatelja RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	najviše 40% neto imovine fonda u dionice izdavatelja RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	nije dozvoljeno ulaganje u dionice

najviše 50% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja iz RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	najviše 30% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja iz RH, zemalja članica EU i članica OECD-a	najviše 10% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja iz RH, zemalja članica EU i članica OECD-a
najmanje 40% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama	najmanje 60% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama	najmanje 90% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama

(Vlastita izrada prema: PBZ Croatia osiguranje, bez dat.)

Iz Tablice 1 uočava se kako postoje 4 mogućnosti ulaganja po pojedinim kategorijama obveznih mirovinskih fondova. Riječ je o ulaganju neto imovine fonda u obveznice, dionice, te korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja RH, zemalja članica EU i OECD-a. Također još postoji mogućnost ulaganja u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama. Fondovi kategorije A koja slovi kao jedna od rizičnijih kategorija najviše ulaže u dionice koje se smatraju kao jedan od rizičnijih načina ulaganja. Dok najmanje ulažu u imovinu fonda kojom se trguje ili kojom se namiruje u kunama.

Kako je ulaganje u dionice jedno od najrizičnijih ulaganja, ne čudi da upravo fondovi iz kategorije C mirovinskih fondova ne ulažu u dionice. Manje rizično ulaganje je u obveznice RH, zemalja članica EU i zemalja OECD-a, te upravo zato fondovi kategorije C 70% neto imovine ulažu upravo u njih. Tu se nalazi još i posljednja mogućnost ulaganja u imovinu fonda kojom se trguje ili namiruje u kunama, u koju fondovi kategorije C najviše ulažu i to čak 90% neto imovine. Zaključuje se kako je ulaganje u imovinu fonda kojom se trguje ili namiruje u kunama jedno od najmanje rizičnijih ulaganja.

Fondovi kategorije B skloniji su srednje rizičnom ulaganje što je i vidljivo iz tabele kroz srednje vrijednosti ulaganja u pojedine kategorije s obzirom na ostale dvije kategorije

3.2. Dobrovoljni mirovinski fondovi

Nakon što je dan uvid u obvezne mirovinske fondove, potrebno je određenu pažnju posvetiti i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Ovo je vrsta fondova koja je također od izrazite važnosti za osiguranike jer omogućuje primanje dodatnih sredstava za vrijeme umirovljenja.

Za razliku od obveznih mirovinskih fondova u koje se uplaćuje zakonski određenim postocima u odnosu na bruto plaću osiguranika, kod dobrovoljnih mirovinskih fondova to nije slučaj. Kao što i samo njihovo ime govori oni su dobrovoljni, biti članom dobrovoljnog mirovinskog fonda ovisi o vlastitim željama i potrebama. Također, članstvo i način ulaganja su puno fleksibilniji u odnosu na obvezne mirovinske fondove. Kako bi se postalo članom

dobrovoljnog mirovinskog fonda potrebno je sklopiti ugovor o članstvu, koje se sklapa s mirovinskih društvom te dalje slijedi upis u službeni registar članova fonda. Mogućnost raskida ugovora o članstvu moguće je ostvariti do 15 dana od prve uplate do koje je došlo na osobni račun, što se ističe kao jedna od prednosti ulaganja sredstava u dobrovoljne mirovinske fondove. Također, prednost članstva u dobrovoljnim mirovinskim fondovima je mogućnost članstva u više fondova, što nije slučaj kod obveznih mirovinskih fondova. Važno je istaknuti kako osiguranici koji su članovi dobrovoljnih mirovinskih fondova imaju pravo na isplatu državnih poticajnih sredstava, ali samo kroz članstvo u jednom od dobrovoljnih mirovinskih fondova. Sredstva koja su isplaćena određuje se na temelju prethodne godine te do isplate dolazi jednom godišnje. (HANFA, bez dat)

Osim već spomenutih državnih poticajnih sredstava koja se dobivaju ukoliko se štedi u III. mirovinskom stupu, prednost štednje u ovom stupu je i porezna olakšica poslodavca. Neke od prednosti za štedišu III. mirovinskog stupa su da članom može postati tko god želi te članstvo nije vremenski ograničeno. Također na ušteđena sredstva se ne plaća porez, a način uplate, odnosno visina iznosa uplate ovisi o štediši. Ukoliko bi došlo do prekida uplata, sredstva na računu ostaju i mogu se koristiti kada član koji je vršio uplate navršio 55 godina. Zanimljivost uplaćivanja sredstava u ovu kategoriju fondova je to što su sredstva nasljedna. Zaključno 31.12.2019.g. podaci pokazuju 363.000 osiguranika dobrovoljnih mirovinskih fondova, dok je 320.000 osiguranika u otvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima te 44.000 u zatvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima. (Raiffeisen mirovinski fondovi, bez dat)

Temeljna podjela dobrovoljnih mirovinskih fondova dijeli fondove na otvorene i zatvorene. Članom otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda može postati bilo koja osoba s prebivalištem u Republici Hrvatskoj. Potrebno je jedino sklopiti ugovor s dobrovoljnim mirovinskim društvom te otvoriti račun na koji će se uplaćivati sredstava. Što se tiče zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova, njih osnivaju poslodavci, sindikati ili određene udruge samostalnih djelatnosti te su oni zapravo i uplatitelji sredstava na račune članova mirovinskih fondova. Članom mogu biti osobe koje su članovi sindikata ili udruga samostalnih djelatnika pošto s oni uplatitelji sredstava. (HANFA, bez dat.)

4. Analiza obveznih mirovinskih fondova u Hrvatskoj

U prethodnim poglavljima kroz povijest je prikazan put i razvoj današnjeg mirovinskog sustava. Nakon što su teorijski predstavljeni mirovinski fondovi, u ovom poglavlju se konkretno provodi analiza obveznih fondova Hrvatske. Kasnije se u poglavlju koristi kratica za obvezne mirovinske fondove- OMF.

4.1. Broj fondova i članova obveznih mirovinskih fondova

Kako bi se najbolje vidjela struktura fonda, potrebno je napraviti analizu broja fondova i broja članova fondova. Tablica koja slijedi prikazuje promjene broja članova obveznih mirovinskih fondova kroz 5 godina. Zbog dostupnosti informacija za zadnju promatrano godinu uzeta je 2018. godina, dok se dalje u radu upotpunjuje mjesečnim izvještajima za prosinac 2019. godine. Promatrano razdoblje uvelike omogućuje da se uoče promjene, ukoliko je došlo do njih te da se detektiraju razlozi nastanka istih.

Tablica 2: Broj fondova i članova OMF-a od 2014.-2018.

Obvezni mirovinski fondovi					
	2014	2015	2016	2017	2018
Broj fondova	12	12	12	12	12
Broj članova fondova	1.705.720	1.731.181	1.784.169	1.844.272	1.936.261
Kategorija A	4.827	5.094	5.369	5.874	6.273
Kategorija B	1.685.594	1.707.104	1.755.823	1.810.704	1.896.361
Kategorija C	15.299	18.983	22.977	27.694	33.627

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće 2018; 2014-2018)

Uvidom u Tablici 1 prvotno se promatra broj fondova koji je kroz sve promatrane godine ostao nepromijenjen. Odnosno, svake od promatrane godine broj obveznih mirovinskih fondova u Hrvatskoj je 12. Kao što je već ranije rečeno radi se o 4 obvezna fonda i svaki od njih dijeli se u tri kategorije (A, B, C). Što se tiče promjene broja članova fondova, uočava se kako se broj članova obveznih mirovinskih fondova povećava. Razlog povećanja broja mirovinskih fondova je rast broja osoba koje se zapošljavaju te shodno tome i postaju članovima obveznih mirovinskih fondova. Postotno gledano s obzirom na razdoblje od 2014.-2018. g. došlo je do 13,52% povećanja ukupnog broja članova fondova.

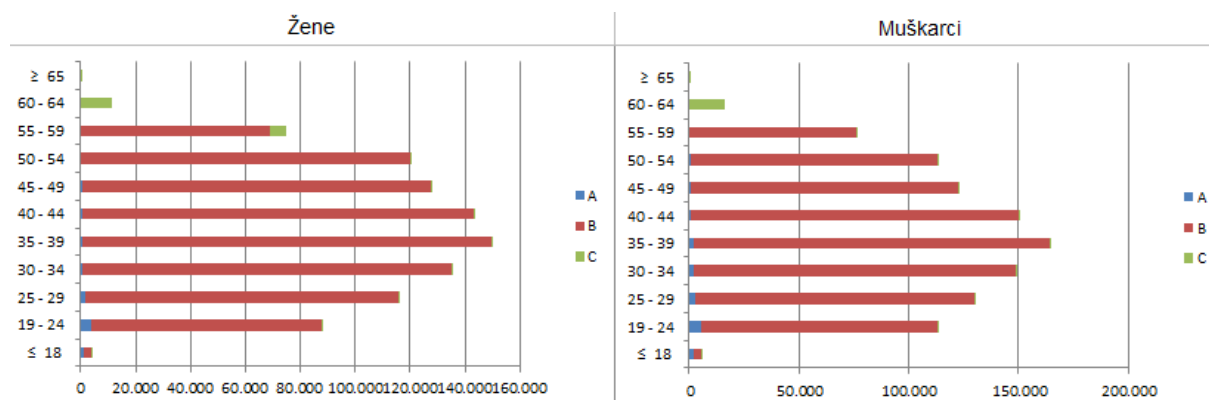
Vidljivo je također kako je ukupan broj članova raspoređen prema tri kategorije obveznog mirovinskog fonda. Uočava se kako u kategoriju B pripada najveći broj članova OMF-a te je 2018. godine u kategoriji B bilo 97,94% od ukupnog broja članova, čime je u promatranom razdoblju došlo je do povećanja od 12,5%. Razlog većinskog broj članova u

kategoriji B je tek nedavno uvođenje još dvije kategorije stupova obveznog mirovinskog osiguranja. Postotak članova kategorije A u ukupnom broju članova je kroz sve godine oko 0,30%, a za članove Kategorije C postotak u ukupnom broju članova se kreće oko 1%. U promatranom razdoblju od 2014.-2018. godine došlo je do povećanja broja članova kategorije A za 29,96%, a u kategoriji C za 119,80%. U C Kategoriju pripadaju osobe kojima fali još 5 godina do umirovljenja. Veliko povećanje članova u Kategoriji C jasno daje do znanja kako je došlo do značajnog porasta osoba koje su pred umirovljenjem. Iako kategorija C bilježi postotni porast u odnosu na ukupan broj članova, još uvijek je po broju članova znatno daleko od kategorije B.

4.1.1. Struktura članova obveznih mirovinskih fondova prema dobi i spolu s obzirom na kategorije (A, B, C)

Osim općenitog prikaza broja članova, za razdoblje od 2014.-2018. godine, slijedi prikaz strukture članova OMF-a s obzirom na dob i spol. Prikaz je temeljen na podacima iz prosinca 2019. godine.

Grafikon 1: Dobna i spolna struktura članova OMF-a po kategorijama fondova A, B, C

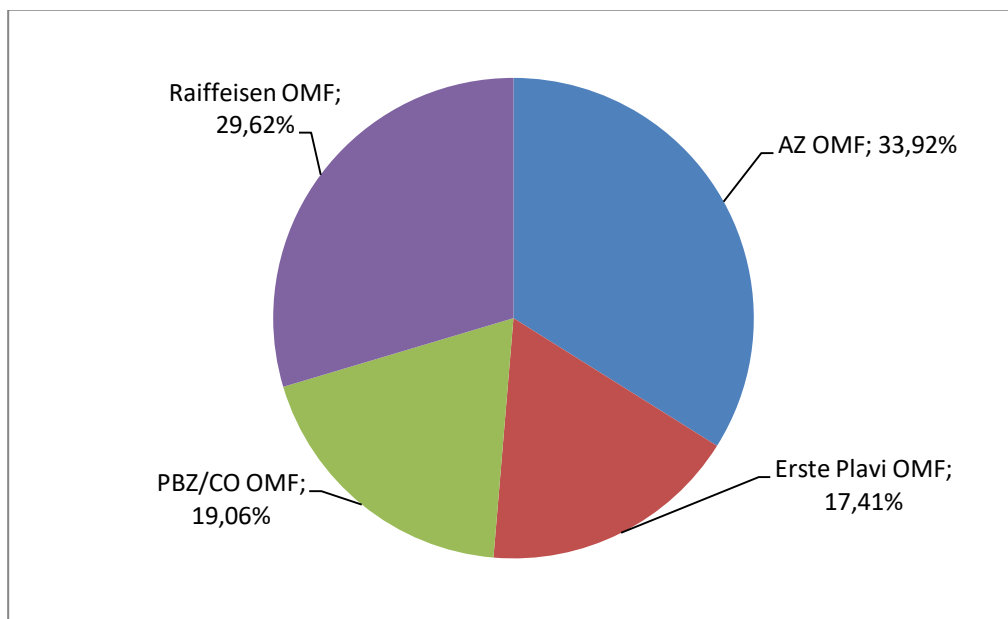
(Vlastita izrada prema HANFA-Mjesečni izvještaj za prosinac, 2019)

Prikaz jasno pokazuje kako oba spola u dobi između 30 i 44 godina najviše ulažu u B kategoriju fonda. Razlog najvećeg ulaganja upravo u toj dobi je velik broj zaposlenih osoba upravo u tom intervalu. Dok u C kategoriju ulaže nešto više žena i to u dobi od 55 do 64 godine. Na temelju toga možemo zaključiti kako je veći postotni udio žena koje će uskoro doći u mirovinu. U A kategoriju fonda više ulažu muškarci i to u dobi od 18 do 39 godine. Postoci osoba koji ulažu u A i C fond su kao što je već ranije bilo rečeno znatno manji zbog većinskog postotka ljudi koji ulaže u fond Kategorije B.

4.1.2. Broj članova obveznih mirovinskih fondova s obzirom na fondove

Fondovima upravljaju njihova društva pa je zato potrebno prikazati kakvi su udjeli društva za upravljanje OMF-ovima u ukupnom broju članova. Prikaz se temelji na uzoru stanja u prosincu 2019. godine.

Grafikon 2: Članstvo u obveznim mirovinskim fondovima

(Vlastita izrada prema HANFA-Mjesečni izvještaj za prosinac, 2019)

Iz grafičkog prikaza 2 vidljivo je kako AZ OMF zauzima vodeće mjesto po broju članova s 33,92%, dok odmah za njim slijedi Raiffeisen OMF s 29,62%. Upravo su to dva društva koja broje najveći broj članova, zajedno oko 65% od ukupnog broja članova. Ostali postotni udjeli članova dijele između PBZ/CO OMF s 19,06% i Erste d.o.o s 17,41%. S obzirom na prethodne godine podaci bilježe blage varijacije postotnih udjela članova.

4.2. Neto imovina obveznih mirovinskih fondova

Da bi se još bolje razumjela struktura i način funkcioniranja OMF-ova slijedi detaljnija analiza neto imovine fondova. Također spominje se i odnos uplata i isplata koji stvara jasniju sliku isplativosti poslovanja fondova.

Tablica 3: Neto imovina fondova i ukupna uplate i isplate

Obvezni mirovinski fondovi (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Neto imovina	66.281.554	74.004.667	84.179.365	91.924.545	98.126.233
Ukupne uplate	50.849.573	56.009.813	61.348.342	67.011.806	73.191.233
Ukupne isplate	-4.384.839	-6.000.282	-6.522.907	-7.143.223	-8.143.581

(Vlastita izrada prema HANFA-Godišnje izvješće 2018; 2014.-2018.)

Neto imovina OMF-a se kroz promatran razdoblje od 2014.-2018 povećavala za 48,04%. Promatrajuću odnos istih razdoblja uplate su se povećale za 42,94% i isplate za 84%. Iako je postotak isplata u promatranom razdoblju jako porastao, ne bi trebao predstavljati problem za dobro poslovanje fondova jer iako je riječ o porastu u promatranom razdoblju i dalje su to vrijednosti koje su znatno manje u odnosu na vrijednosti uplate.

Tablica 4: Neto imovina obveznih mirovinskih fondova

Neto imovina obveznih mirovinskih fondova					
Obvezni mirovinski fondovi	2015	2016	2017	2018	2019
AZ OMF kategorije A	195.086	239.581	270.640	286.601	345.508
AZ OMF kategorije B	28.444.272	31.670.436	33.646.267	35.625.951	40.298.004
AZ OMF kategorije C	880.444	1.213.028	1.585.601	1.937.808	2.261.645
Svi AZ OMF	29.519.801	33.123.045	35.502.508	37.850.360	42.905.157
Erste Plavi OMF kategorije A	57.071	69.510	79.708	87.928	120.121
Erste Plavi OMF kategorije B	9.585.101	11.007.709	12.275.523	12.969.105	15.234.599
Erste Plavi OMF kategorije C	235.646	323.376	426.472	527.641	621.695
Svi Erste Plavi OMF	9.877.819	11.400.595	12.781.703	13.584.673	15.976.416
PBZ/CO OMF kategorije A	54.602	67.302	80.696	91.692	129.233
PBZ/CO OMF kategorije B	11.590.591	13.365.437	14.476.342	15.494.836	18.113.166
PBZ/CO OMF kategorije C	333.072	454.890	597.455	747.461	884.353
Svi PBZ CO OMF	11.978.265	13.887.629	15.154.494	16.333.989	19.126.752
Raiffeisen OMF kategorije A	109.803	129.905	158.501	186.675	233.701
Raiffeisen OMF kategorije B	21.731.819	24.580.607	26.976.671	28.544.077	32.473.824
Raiffeisen OMF kategorije C	787.159	1.057.584	1.350.668	1.626.420	1.882.256
Svi Raiffeisen OMF	22.628.781	25.768.096	28.485.840	30.357.172	34.589.781
Ukupno kategorija A	416.563	506.297	589.546	652.895	828.563
Ukupno kategorija B	71.351.783	80.624.190	87.374.803	92.633.969	106.119.593
Ukupno kategorija C	2.236.322	3.048.878	3.960.196	4.839.330	5.649.949
Sveukupno	74.004.667	84.179.365	91.924.545	98.126.194	112.598.105

(Vlastita izrada prema HANFA-Mjesečna izvješća, prosinac 2015.-prosinac 2019.; 2014.-2018.)

Nakon što je prikazana ukupna neto imovina obveznih mirovinskih fondova, slijedi prikaz Tablica 4 koja prikazuje neto imovinu sva četiri obvezna mirovinska fond i njima pripadajuće kategorije kroz razdoblje od prosinca 2015. do prosinca 2019.. Već je ranije

prikazano kako se ukupna imovina obveznih mirovinskih fondova povećala, što je također vidljivo iz priložene tabele gdje je došlo do porasta neto imovine svakog pojedinačnog obveznog mirovinskog fonda i njima pripadajućih kategorija. Najveće vrijednosti neto imovine fondova zadržane su u kategorijama B.

Najviše neto imovine zadržano je u AZ OMF-ovima te je u odnosu na ukupnu imovinu svih OMF-ova 2019. godine u AZ OMF-ovima bilo zadržano 38,1%. Iako je prve promatrane godine taj postotak bio 39,8%, zabilježeno smanjenje od 1,7% ne utječe znatno na poslovanje fondova zbog velikih iznosa neto imovina OMF-ova. Idući veći udio u ukupnoj neto imovini ima Raiffeisen OMF s 30,7%, dok za njim slijedi PBZ CO OMF s 17% i Erste Plavi s 14% u posljednjoj promatranoj 2019.godini.

4.3. Struktura imovine prema vrsti imovine obveznih mirovinskih fondova

Slijedi analiza struktura imovine po kategorijama A, B, C kako bi se dobila jasnija slika imovine pojedinačne kategorije strukture imovine.

Tablica 5: Struktura imovine A OMF-ova prema vrsti imovine

Struktura imovine A OMF-ova prema vrsti imovine (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Novčana sredstva	5.051	6.469	19.273	31.596	33.699
Dionice	70.562	150.211	221.299	214.033	222.283
Obveznice	235.760	223.241	255.773	308.956	332.626
IF	27.003	35.435	11.901	37.767	54.301
ITN	14.994	/	/	/	/
Depoziti	/	7.200	/	307	13.000

(Vlastita izrada prema: HANFA- Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Vidljivo je kako se struktura imovine kategorije A OMF-a povećava kroz sve godine. Najveće postotne udjele zauzimaju obveznice kroz sve promatrane godine i to od 50,71% u ukupnoj strukturi imovine u 2018. godini. Iste godine drugi po redu najveći udio u strukturi imovine imaju dionice s 33,89%. Novčana sredstva, inozemni fondovi, instrumenti tržišta novca i depoziti imaju udio od 15,40% posto. U razdoblju od 2014.-2018. godine došlo je do povećanja dionica u strukturi imovine od 215,02% posto, a obveznica 41,09%. Iako dionice bilježe značajan porast u promatranom razdoblju, još uvijek obveznice zauzimaju većinski udio u ukupnoj imovini.

Tablica 6: Struktura imovine B OMF-ova prema vrsti imovine

Struktura imovine B OMF-ova prema vrsti imovine (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Novčana sredstva	1.042.115	562.110	1.792.551	2.040.812	3.095.922
Dionice	12.141.136	13.875.977	16.223.498	15.177.046	15.500.483
Obveznice	46.868.793	52.801.140	58.741.529	64.105.360	65.269.705
IF	3.625.426	498.076	3.442.194	5.252.268	6.040.680
ITN	1.311	/	/	199.512	1.249.715
Depoziti	1.291.830	668.049	616.071	1.195.812	1.811.324

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Nakon strukture imovine kategorije B vidljiva je sličnost s prethodnom kategorijom. Većinu imovine čine upravo obveznice, dok dalje slijede dionice. Vrijednost svake od kategorije također se povećava kroz sve godine. U 2018. godini obveznice čine 70,21%, a dionice 16,67% u ukupnoj strukturi imovine. U razdoblju od 2014.-2018. godine došlo je do povećanja dionica u strukturi imovine od 27,67%, a obveznica 39,26%.

Za očekivati je kako je u B kategoriji fondova sakupljeno najviše ukupne imovine iz razloga jer prije nego su uvedene još dvije kategorije postojala je samo jedna kategorija, čiji članovi se sad nalaze upravo u B kategoriji. Kao što je već ranije i spomenuto većinska ulaganja su upravo u obveznice pa tek onda u dionicama. Po zakonu je određeno kako je ovo kategorija koja smije biti izložena dioničkom tržištu u odnosu na svoju neto imovinu u iznosu od 35%. Do velike izloženosti obveznicama Hrvatske dolazi zbog malog broja projekata koji nisu dobro zakonski regulirani da bi u njih ulagali mirovinski fondovi, ali i zbog zakonskih limita. Upravo zato ostala sredstva moguće je uložiti u domaće državne obveznice jer ostale mogućnosti ulaganja ne daju potrebne prinose. (Hrvatski sabor)

Tablica 7: Struktura imovine C OMF-ova prema vrsti imovine

Struktura imovine C OMF-ova prema vrsti imovine (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Novčana sredstva	35.787	15.168	73.052	128.031	184.826
Dionice	/	/	/	/	/
Obveznice	1.418.987	2.177.674	2.896.107	3.809.899	4.388.270
IF	6.405	3.004	46.266	/	69.079
ITN	131.372	44.553	44.739	/	39.996
Depoziti	15.000	42.051	/	30.467	169.001

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Kako je bio slučaj i u prethodne dvije kategorije, većinu strukture imovine čine obveznice. U strukturi imovine kategorije B OMF-a nema vrijednosti izražene u dionicama jer C kategorija prema zakonu nema pravo ulaganja u dionice. Pa tako 2018. godine obveznice imaju udio od 90,46% u ukupnoj strukturi imovine. U razdoblju od 2014.-2018. godine došlo je do povećanja vrijednosti obveznica u ukupnoj strukturi imovine od 209,25%. Uočava se kako izostankom dionica u ukupnoj imovini, njihov postotni udio u prethodnim kategorijama se ne raspoređuje na sve vrste imovine, već većinski na obveznice.

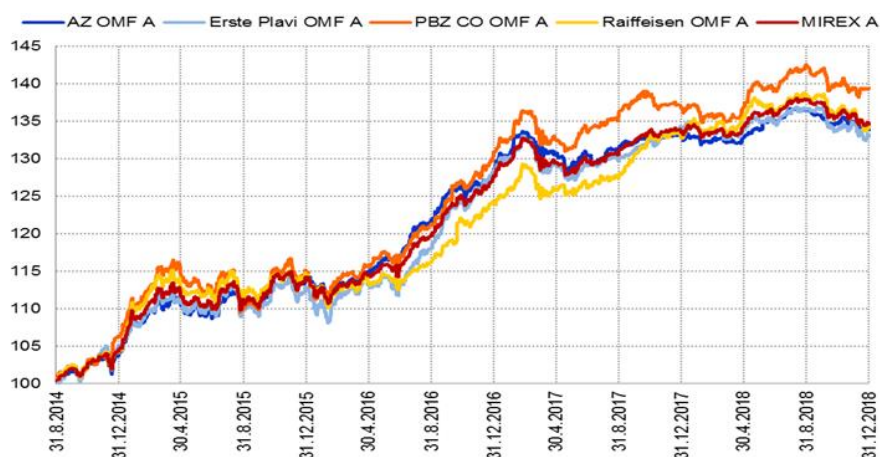
Nakon detaljnije analize pojedinih kategorija OMF-ova zaključuje se kako su obveznice zauzimaju najveće postotne udjele u imovini za sve tri kategorije OMF-ova. Najveća vrijednost u ukupnoj strukturi je u Kategoriji B što je i za očekivati s obzirom da je to kategorija koja ima znatno veću neto imovinu i broj članova u odnosu na ostale kategorije. Primjećuje se kako u A i B kategoriji slijede udjeli dionica u ukupnoj strukturi, dok u C kategoriji to nije slučaj zbog zakonski regulirane strukture imovine pojedinih kategorija.

4.4. Vrijednost obračunskih jedinica obveznih mirovinskih fondova

U ovom dijelu rada analiziraju se obračunske vrijednosti jedinica OMF-ova za sve tri kategorije za razdoblje od 2014. do 2018. godine.

Obračunske jedinice OMF-ova jednake su proporcionalnom udjelu neto imovine mirovinskog fonda. Kako bi se dobila vrijednost obračunske jedinice koje se nalaze na osobnom računu potrebno je trenutnu vrijednost na računu pomnožiti s vrijednosti obračunske jedinice koja je definirana na dnevnoj bazi. (Raiffeisen mirovinski fondovi, Najčešća pitanja)

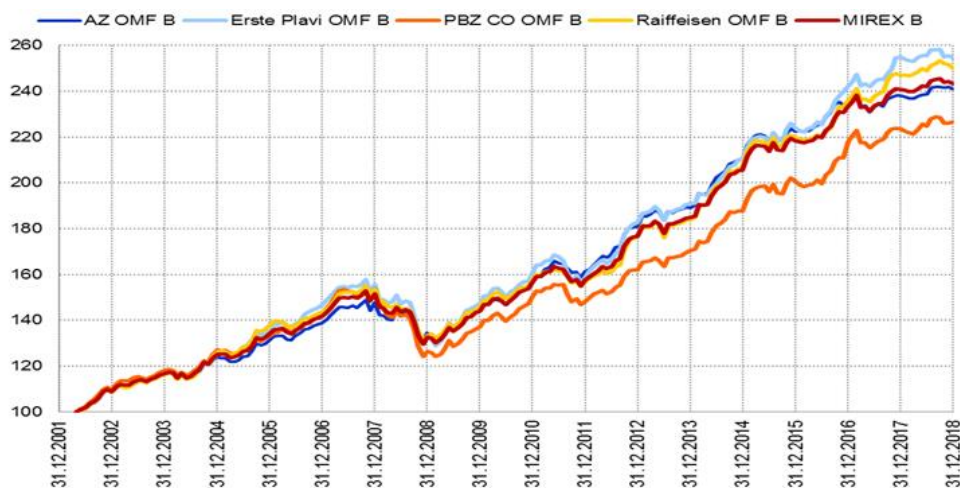
Grafikon 3: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije A

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2018; 2014.-2018)

U grafičkom prikazu 3 vidljivo je kako obračunske jedinice OMF-ova kategorije A bilježe rast kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. godine. Primjećuje se blagi pad u posljednjem kvartalnom razdoblju 2018., ali takve blage oscilacije prisutne su i u prošlim razdobljima tako da ne bi trebalo ostaviti posljedice na budući rast. Najveću vrijednost bilježi PBZ CO koji ima vrijednost od 139 kuna s porastom za 39% u odnosu na početnu vrijednost. Najmanji porast bilježi Erste Plavi s vrijednošću od 133 kuna, odnosno porastom od 33%. AZ OMF, Raiffeisen OMF i Mirex A svojim porastom nalaze se između vrijednosti najvećeg i najmanjeg povećanja vrijednosti, prosječnim porastom od 35%.

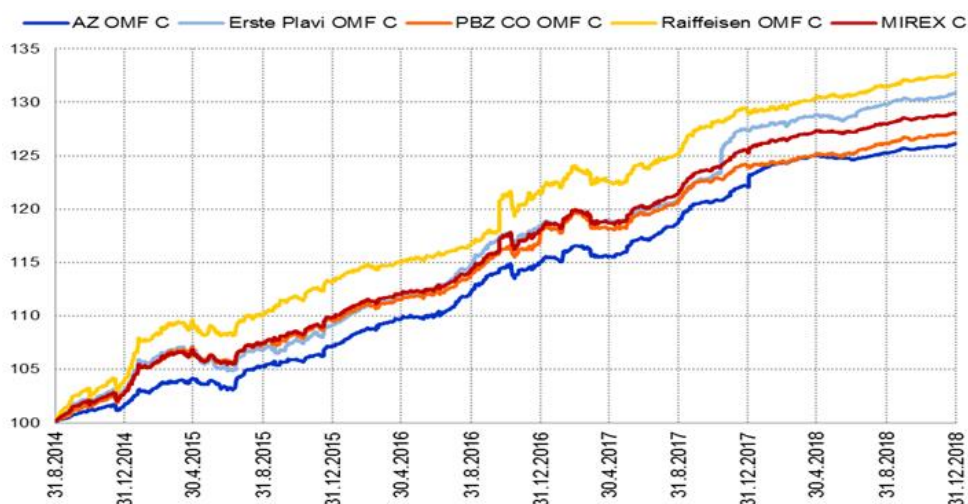
Grafikon 4: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije B

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2018; 2001.-2018.)

Za razliku od kategorije A i C, kategoriju B moguće je analizirati kroz duže vremensko razdoblje zbog dužeg postojanja. Analiza se provodi za razdoblje od 2001. do 2018. godine. Iz grafičkog prikaza 4 vidljivo je kako najveći rast bilježi Erste Plavi OMF i to vrijednošću od 258 kuna, odnosno porast od 158%, dok najmanji rast bilježi PBZ CO s vrijednošću od 225 kuna, odnosno povećanje od 125% u odnosu na početnu vrijednost. Kroz sve godine rast je bio kontinuiran, jedino se uočava značajniji pad 2008. godine za sve promatrane obračunske jedinice. Pad je bio uvjetovan gospodarskom krizom koja je utjecala na cjelokupno poslovanje te tako i na vrijednost obračunske jedinice. U tom razdoblju najveći pad bilježi PBZ CO te pod tim utjecajem i ostaje fond koji u 2018. godini zabilježio najmanji rast vrijednosti obračunskih jedinica.

Grafikon 5: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije C

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2018; 2014.-2018.)

Što se tiče kategorije C najveći rast u promatranom razdoblju od 2014. do 2018. bilježi Raiffeisen OMF i to s vrijednošću od 132 kune, odnosno porasta od 32%. Najmanji rast bilježi AZ OMF s vrijednošću od 126 kune, odnosno 26%. Svaka od stavki grafičkog prikaza bilježila je rast bez značajnijih smanjenja kroz promatrano razdoblje.

4.5. Kretanje MIREX-a

Ranije je već spomenuto kako je MIREX ključan za procjenu uspješnosti OMF-ova u odnosu na ostale fondove, stoga slijedi analiza vrijednosti MIREX-a kroz razdoblje od 2014. do 2018. godine. Shodno dostupnim podacima slijede i neke analize koje odnose na 2019. godinu.

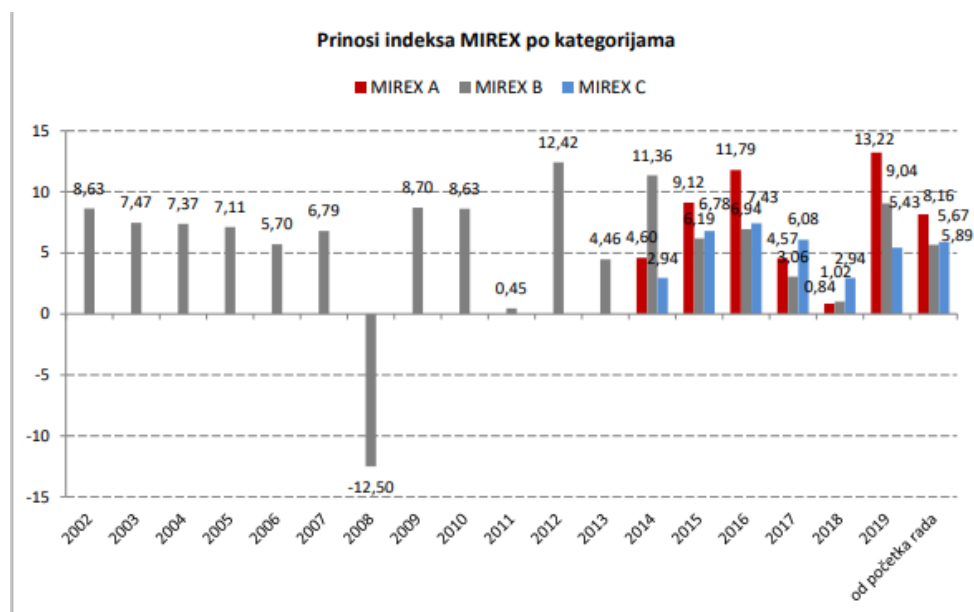
Tablica 8: Vrijednost MIREX indeksa

Vrijednosti Mirex indeksa					
	2014	2015	2016	2017	2018
Mirex A	104,6047	114,1401	127,6029	133,4406	134,5603
Mirex B	205,7149	218,4458	233,6123	240,7514	243,1975
Mirex C	102,9448	109,9284	118,0951	125,2802	128,9641

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Iz tablice 8 vidljiva je Vrijednosti MIREX-a kroz sve kategorije i kroz sve godine bilježi rast. Najveću vrijednost bilježi MIREX B i to porast vrijednosti kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. godine od 18,22%. MIREX A bilježi rast od 28,64% i MIREX C od 25,86%. Iako MIREX-i A i C bilježe veći rast od MIREX B svejedno ne mogu doseći razinu vrijednosti koje ima MIREX B.

Grafikon 6: Prinosi indeksa po kategorijama

(Izvor: Hrvatski sabor prema HANFA, Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019.godinu; 2002.-2019.godina)

Važno je napomenuti kako vrijednosti predočene u tablici prikazuju ostvarene prinose od početka rada. 2014. godine došlo je do raspodjele MIREX-a na tri kategorije, stoga je do 2014. godine prikazan prinos samo za MIREX B. Vidljivo je kako je do pada MIREX-a B došlo jedino 2008. godine, a razlog takvog smanjenja je svjetska gospodarska kriza do koje je došlo iste godine. U idućim godinama MIREX B bilježi određeno povećanje prinosa. Iako je prinos MIREX-a B 2011. godine bilježio nizak prinos od samo 0,45% već je iduće godine prinos bio 12,42% tako da prosječno gledajući vrijednost te dvije godine prinos bi bio nešto više od 6%. Može se zaključiti da je riječ o prinosu koji je zadovoljavajući. Uvođenjem MIREX-a A i C nakon 2014. godine prinosi MIREX-a B raspoređeni su jednim dijelom u te dvije kategorije. Do 2019. godine primjetne su razne oscilacije, a zaključno te iste godine bilježe se prinosi od početka rada za MIREX-a A od 8,16%, za MIREX B od 5,67% i za MIREX C od 5,89%.

Tablica 9: Realni prinosi Hrvatske i odabranih zemalja

Država	Desetogodišnji prosječni realni prinos (2007.-2017.)	Država	Desetogodišnji prosječni realni prinos (2007.-2017.)
Nizozemska	4,4	Italija	1,7
Danska	4,4	Turska	1,3
Kanada	4,0	Luksemburg	1,3
Izrael	4,0	Austrija	1,1
Hrvatska	3,3	Portugal	0,9

Norveška	3,2	Island	0,8
Švicarska	3,0	SAD	0,5
Australia	2,5	Latvija	0,5
Belgija	2,1	Češka	-0,1
Čile	2,0	Slovačka	-0,3
Meksiko	1,9	Bugarska	-0,4
Južna Koreja	1,8	Estonija	-0,3

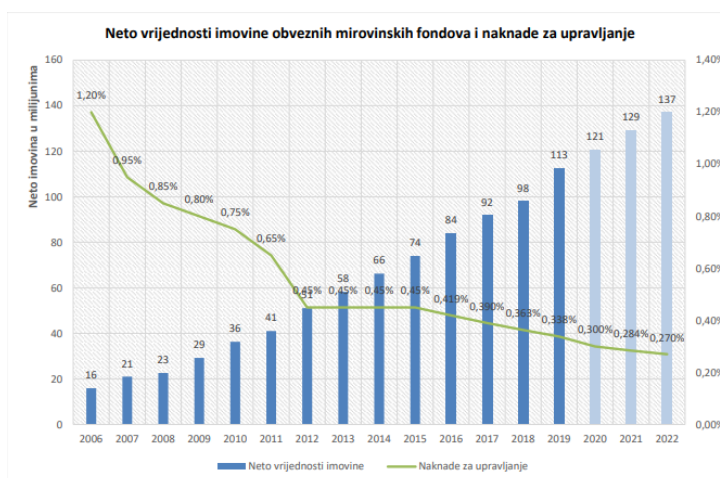
(Vlastita izrada prema: Hrvatski sabor prema OECD, Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.godinu; 2007.-2017.)

Analiza je rađena kroz razdoblje 2007.-2017. godine na temelju podataka realnog prosječnog prinosa Hrvatske i odabranih zemalja. Prema prikupljenim podacima vidljivo je kako je Hrvatska dosta dobro pozicionirana s obzirom na ostale zemlje koje su uključene u ovu analizu. Hrvatska zauzima 5. mjesto u odnosu na rang listu od 24 zemlje i to s prinosom od 3,3 čime na listi prednjači pred Švicarskom, Italijom, SAD-om te drugim zemljama koje su bolje pozicionirane prema stupnju razvijenosti na svjetskoj globalnoj sceni.

4.6. Neto vrijednost obveznih mirovinskih fondova i naknade za upravljanje

Nakon što je prikazana neto imovina OMF-ova, u ovom djelu rada stavlja se u odnos s naknadom za upravljanje te se prikazuje pozicioniranje u odnosu na odabrane zemlje. Prikazom takvog odnosa cilj je pokazati kakav je sustav naknada za upravljanje u odnosu na druge zemlje. Također, na temelju odnosa moguće je vidjeti postoji li mjesto za napredak, odnosno bolje određenje naknada koje se plaćaju.

Grafikon 7: Neto vrijednost imovine OMF-ova i naknade za upravljanje

(Izvor: Hrvatski sabor prema HANFA, Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019.godinu; 2006.-2022.godina)

U grafičkom prikazu 7 prikazan je odnos neto vrijednosti OMF-ova i naknada za upravljanje kroz razdoblje od 2006. do 2019. godine. Dodatno su još prikazane tri godine razdoblju od 2019. do 2022. godine kao buduće predikcije odnosa neto imovine i naknada za upravljanje. Vidljivo je kako u 2006. godini, prvoj promatranoj godini, neto imovina bila najmanja od samo 16 milijuna, dok je naknada za upravljanje bila najveća i iznosila je 1,20%. U idućim godinama je došlo do porasta neto imovine, čija je vrijednost 2019. godine bila 113 milijuna. Što se tiče naknada za upravljanje, ona je do 2019. godine pala na iznos od samo 0,34%. Također i za tada buduća razdoblja od 2020. do 2022. godine pretpostavilo se kako će doći do porasta neto imovine, ali i daljnjeg smanjenja naknade za upravljanje. Takav odnos povećanja neto imovine fondova i smanjenja naknada za upravljanje daje vjetar u leđa za buduća razdoblja kako je i prikazano u budućim predikcijama.

Kako bi mirovinsko društvo pokrilo troškove koje ima potrebno je, osim naknade za upravljanje koja je analizirana u prethodnom grafičkom prikazu, spomenuti ulaznu i izlaznu naknadu. Sve tri spomenute naknade određene su zakonom te ih je stoga potrebno određivati prema zakonskim propisima. Definirano je kako ulazna naknada mora biti najviše 0,8% od ukupno uplaćenih doprinosa, dok je u drugoj godini određen postotak od 0,4%, a za treću 0,2%. Što se tiče naknade za upravljanje, ona je iznosila 0,34%. Također tu je i naknada depozitaru koja ne smije biti viša od 0,1% od prosječne vrijednost neto imovine računate na godišnjoj razini. Važno je reći kako je to postotak koji je određen na godišnjoj razini prema osnovici koja je dobivena na način da je ukupna imovina fonda umanjena za obveze naspram ulaganja do koji je došlo. (Hrvatski sabor, 2019)

Kako bi se dobila još bolja slika naknada koje nastaju i postotaka koji se plaćaju slijedi prikaz pozicioniranja Hrvatske u odnosu na neke druge zemlje.

Tablica 10: Naknade koje naplaćuju mirovinski fondovi u različitim zemljama

Država	Naknada za upravljanje	Ulazna naknada	Naknada za uspješnost
Hrvatska	0,30%	0,50%	/
Poljska	0,38%	0,11%	0,03%
Mađarska	0,53%	/	/
Makedonija	0,53%	0,72%	/
Slovačka	0,59%	0,11%	0,19%
Turska	0,71%	0,27%	/
Bugarska	0,79%	0,70%	0,08%
Španjolska	1,08%	/	/
Estonija	1,73%	/	/

(Vlastita izrada prema: Hrvatski sabor, 2019)

Iz Tablice 10 vidljivo je kako u ovoj konkretnoj usporedbi Hrvatska zauzima prvo mjesto s najnižom naknadom za upravljanje. Ostale zemlje koje su stavljene u odnos radi usporedbe imaju nešto veću naknadu. Preciznije Estonija ima naknadu za upravljanje u iznosu od 1,73%. Uočava se kako iako Estonija ima tako veliku naknadu za upravljanje u njenom slučaju ulazne naknade nema, dok Hrvatska ulaznu naknadi ima u to s vrijednosti od 0,50%. Tako velikom postotkom Hrvatska je zemlja koja ima najveću naknadu za ulaz ako se je usporedi s zemljama koje su uključene u ovaj odnos.

Za Hrvatsku je karakteristično kako društva koja upravljaju OMF-ovima moraju plaćati iz prihoda društva, troškove REGOS-a i Agencije. 2018. godinu određeno je kako se REGOS-u plaća naknada od 3 kune na mjesec za svakog člana OMF-a. Što se tiče naknade koju je potrebno platiti Agenciji ona je za 2018. godinu određena u iznosu od 0,33 (tisućinki) od ukupne vrijednosti imovine OMF-a, dok je na naknada za 2019. godinu podignuta na 0,35 (tisućinki). Ako se oduzmu navedene naknade za REGOS i Agencije od početno definirane naknade za upravljanje, dolazi se do nove vrijednosti naknade za upravljanje od 0,21% čime Hrvatska ima još bolji položaju odnosu na druge zemlje. (Hrvatski sabor, 2018)

Tablica 11: Naknade za REGOS i HANFU vezane za poslovanje obveznih mirovinskih fondova

Mirovinsko društvo	2019(u tisućama)	
	Naknada za REGOS	Naknada za HANFU
Allianz ZB d.o.o	23.875	15.028
Erste d.o.o	12.156	5.228
PBZ CO d.d	13.229	6.171
Raiffeisen d.d	21.140	11.312
Ukupno:	70.400	37.739

(Vlastita izrada prema Hrvatski sabor, Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019.godinu)

Tablica 11 daje uvid u naknade koje mirovinska društva plaćaju za REGOS i HANFU. Uviđa se kako od ukupnog troška naknade čak 33,91% plaća Allianz ZB d.o.o, također i Raiffeisen d.d ima veliki postotni udio od 30,33 %. Razlog tako velikih postotnih udjela u ukupnom trošku je broj članova društva koji je u ta dva društva najveći. Tako veliki udjeli u ukupnom trošku prisutni su i kod naknade za HANFU i to Raiffeisen d.d. s 29,97 % te Allianz ZB d.o.o s 39,82 %. Sukladno manjem broju članova Erste d.o.o i PBZ CO d.d. imaju manje postotne udjele u ukupnim troškovima i to s prosječnim udjelima u intervalima od 15%.

5. Analiza dobrovoljnih mirovinskih fondova u Hrvatskoj

Nakon što su detaljno prikazani obvezni mirovinski fondovi slijedi sveukupna analiza dobrovoljnih mirovinskih fondova. Radi jednostavnijeg prikaza koristi se kratica DMF. Navedeni fondovi se dijele na otvorene i zatvorene mirovinske fondove i koriste se kratice ODMF i ZDMF.

5.1. Broj fondova i struktura članova otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova

Kako bi se što bolje razumjelo kako se kreću promjene unutar ODMF-a potrebno je provesti analizu broja fondova, članova te neto imovine u ukupno uplaćenim doprinosima.

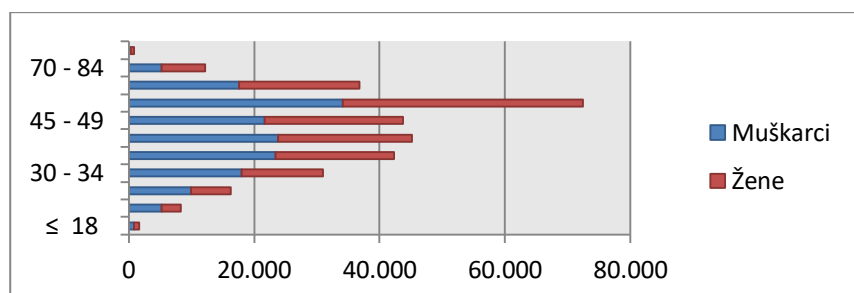
Tablica 12: Broj fondova i članova DMF-a

Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi					
	2014	2015	2016	2017	2018
Broj fondova	6	6	6	8	8
Broj članova fondova	220.527	236.975	257.075	286.822	305.142

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće,2018; 2014.-2018.)

Kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. godine u tablici 12 vidljivo je kako je došlo do povećanja broja fondova s početnih 6 koji se 2017. godine povećao na 8. Došlo je do mogućnosti ulaganja u dva nova fonda Croatia osiguranje kategorije A i C. Što se općenito tiče broja članova fondova kroz promatrano razdoblje došlo je do povećanja od 38,37%. Razlozi kontinuiranog povećanja broja članova krije se u želji pojedinca da si osiguraju što veću mirovinu da bi kad dođu u mirovinu imali što lagodniji život. Detaljnija analiza članova prikazana je u analizi koja slijedi.

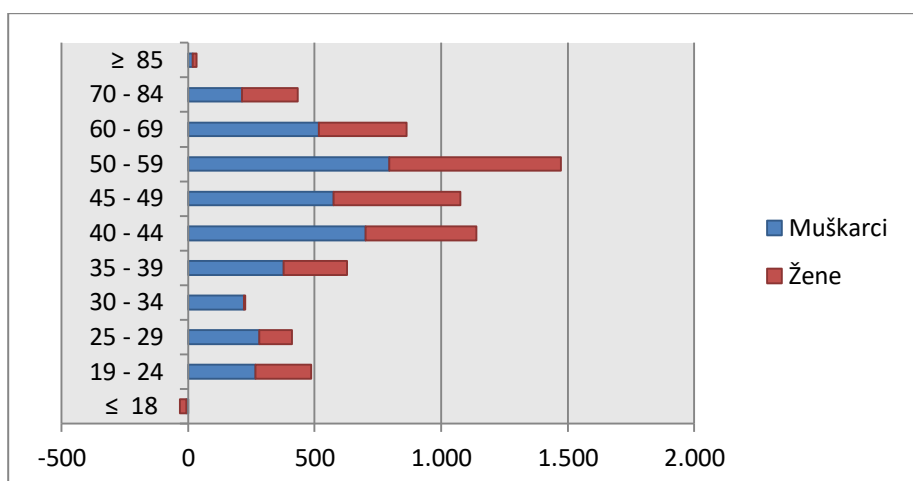
Grafikon 8: Struktura članova ODMF-a prema spolu i dobi

(Vlastita izrada prema HANFA-Mjesečni izvještaj za prosinac, 2019)

Iz grafičkog prikaza 8 vidljivo je kako najviše članova ODMF-ova ulaže upravo između dobi od 50. do 59. godina. Odmah iza njih sve više ljudi u dobi između 35.- 49. se odlučuje za ulaganje u ODMF-ove. Što se tiče ulaganja po spolu uočava se kako su oba spola jednako sklona ulaganja u ODM-ove kako bi se osigurali nakon umirovljenja. Radi boljeg razumijevanja promjena, slijedi kvartalni prikaz promjene broje članova.

Grafikon 9: Kvartalna promjena broja članova

(Vlastita izrada prema HANFA-Mjesečni izvještaj za prosinac, 2019)

Uvidom u grafički prikaz 9 koji govori o kvartalnih promjena članova uočava se kako je u ovom promatranom kvartalu nešto više muškaraca koji ulažu u ODMF-ove. U ovom je razdoblju ulagalo najviše osoba u dobi od 40 do 69 godina. Kako je to razdoblje godina osiguranika koji u velikoj mjeri razmišljaju o primanjima koje će primiti kada dođu u mirovinu, za očekivati da su upravo oni skloni ulaganju u ODMF-ove.

5.2. Neto imovina otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova

Kako bi se pratio tijek poslovanja ODMF-ova kroz određeno vremensko razdoblje potrebno je analizirati neto imovinu i promjene unutar iste do kojih dolazi. Također dobar pokazatelj uspješnosti fondova moguće je vidjeti analizom uplata i isplata do kojih dolazi.

Tablica 13: Neto imovina, uplate i isplate ODMF-ova

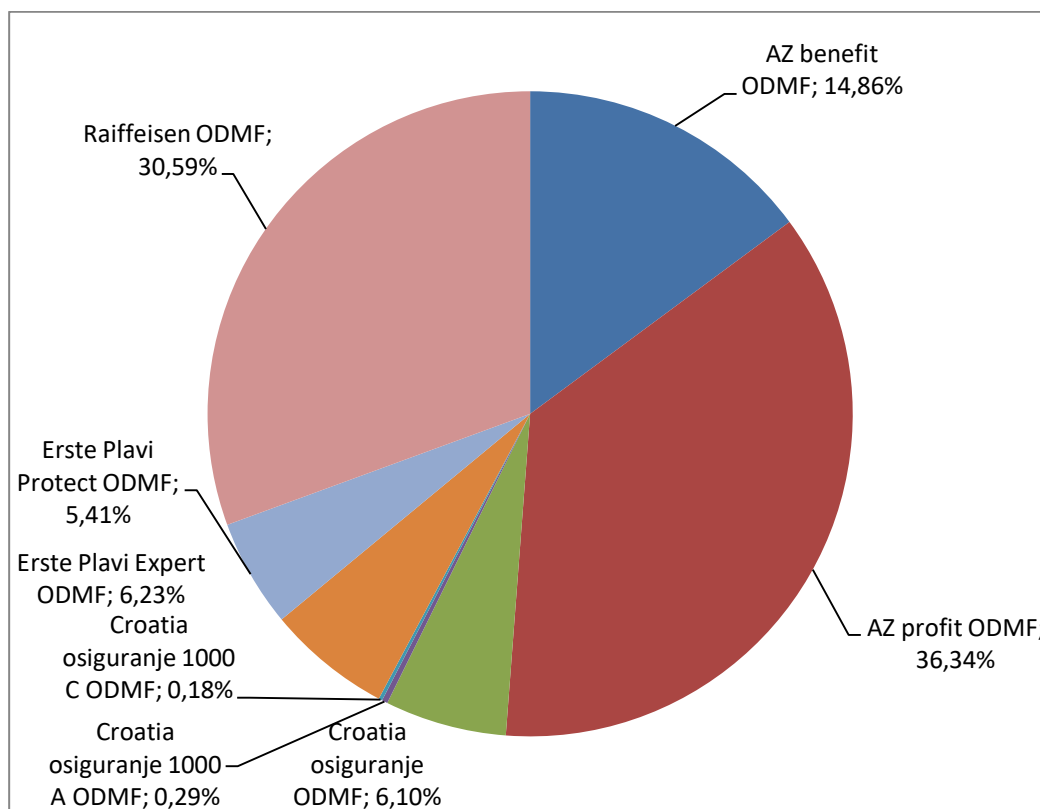
Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Neto imovina	2.651.987	3.044.842	3.548.401	3.895.569	4.231.346
Ukupne uplate	452.337	518.678	572.383	631.890	700.053

Ukupne isplate	-145.805	-182.691	-215.521	-250.001	-306.799
----------------	----------	----------	----------	----------	----------

(Vlastita izrada prema HANFA-Godišnji izvještaj, 2018; 2014.-2018.)

Neto imovina kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. godine bilježi rast kroz sve godine. U odnosu na početak i kraj promatranog razdoblja došlo je do porasta od 59,55%. Takav porast jasno govori kako je došlo do značajnih ulaganja koje su se provodile kroz promatrano razdoblje. Što se tiče uplata, došlo je do povećanja u promatranom razdoblju od 54,76%. Time je jasno kako je došlo do novog broja članova koji su odlučili ulagati u ODMF-ove. Zabilježen je porast od 110,42% kod isplata. Takvo povećanje postotka isplata je za očekivati jer kako s godinama sve više ljudi ulaže u ODMF-ove, tako dođe i vrijeme kada je uplate koje su se prije prikupljale potrebno isplatiti. Usprkos značajnom postotnom povećanja vrijednosti isplata, ono nema značajnijeg utjecaja na poslovanje fonda. Razlog navedene situacije je i više nego dvostruka vrijednost uplata u fondove.

Grafikon 10: Udjeli pojedinačnih ODMF-ova u ukupnoj neto imovini

(Vlastita izrada prema: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2019)

Nakon prikaza kretanja ukupne neto imovine ODMF-ova kroz godine, u prikazu iznad prikazuje se neto imovina pojedinačnih fondova u ukupnoj neto imovini fondova. Primjećuje se kako najveći postotak udjela u ukupnoj imovini ima AZ profit s 36,34% i Raiffeisen ODMF s 30,59%. Tako da su to dva ODMF-a koja zauzimaju većinsku strukturu ukupne neto

imovine s 68%. Dok ih slijedi AZ benefit s 14,86%. AZ benefit zajedno s ostalim ODMF-ovima zauzima udio od 32% u ukupnoj neto imovini svih ODMF-ova.

Tablica 14: Struktura ODMF-ova prema vrsti imovine

Struktura imovine ODMF-ova prema vrsti imovine (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Novčana sredstva	61.067	126.693	420.911	236.344	401.078
Dionice	526.970	751.869	951.369	877.886	910.732
Obveznice	1.908.750	2.070.334	2.134.504	2.537.236	2.675.416
IF	109.745	108.372	93.483	249.754	264.014
ITN	/	/	/	/	/
Depoziti	60.354	36.507	/	13.529	/

(Vlastita izrada prema HANFA-Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Što se tiče strukture imovine, ODMF-ovi najviše svoje imovine ulažu u obveznice i to u prosjeku od ukupne imovine između 60 i 70 posto. Kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. došlo je do porasta obveznica kao imovine od 40,17%. Iduće po redu su dionice kao vrsta imovine koje su u istom periodu porasle za 72,83%. Takvo povećanje nije ni čudno s obzirom da je i ukupna imovina porasla za 59,41%. Primjećuje se kako je došlo do smanjenja imovine depozita te čak u nekim godinama imovine u obliku depozita ni nema. S obzirom na veliki porast ulaganja u dionice zaključuje se kako držanje imovine u obliku depozita nije ključno za kontinuirani poboljšanje strukture imovine ODMF-ova.

Tablica 15: Cijene udjela ODMF-ova

2019		
Naziv fonda	Cijena udjela	Analizirano od početka poslovanja
AZ benefit ODMF	273,2902	6,45%
AZ profit ODMF	275,4467	6,43%
Croatia osiguranje ODMF	178,5275	3,65%
Croatia osiguranje 1000 A ODMF	1.254,5351	11,38%
Croatia osiguranje 1000 C ODMF	1.106,6658	4,93%
Erste Plavi Expert ODMF	236,8790	6,00%
Erste Plavi Protect ODMF	226,4526	5,67%
Raiffeisen ODMF	258,6594	5,61%

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2019)

Cijene udjela ODMF-ova najveću vrijednost postižu kod fondova Croatia osiguranje 1000 A i C. Kako su to dva fonda koja su počela poslovati tek 2017. g. čudi njihova visoka cijena udjela. Primjećuje se kako upravo Croatia osiguranje 1000 A ODMF s cijenom udjela od 1.254,5351 bilježi najveći rast od početka poslovanja od 11,38%. Cijene udjela ODMF-ova kreću se s vrijednosti nešto većoj od 200.000 kn, jedino Croatia osiguranje ODMF bilježi nižu cijenu udjela od oko 180.000 kn i najmanji rast od početka poslovanja od samo 3,65%.

5.3. Broj fondova i struktura članova zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova

Kako bi se provela detaljnija analiza nakon analize ODMF-ova slijedi analiza ZDMF-ova. Time se žele obuhvatiti svi DMF-ovi kako bi se dobila jasnija slika načina ulaganja te se kasnije mogu donijeti određeni zaključci vezani za vrste fondova koje su do sad bile detaljno analizirane kroz promatrano petogodišnje razdoblje .

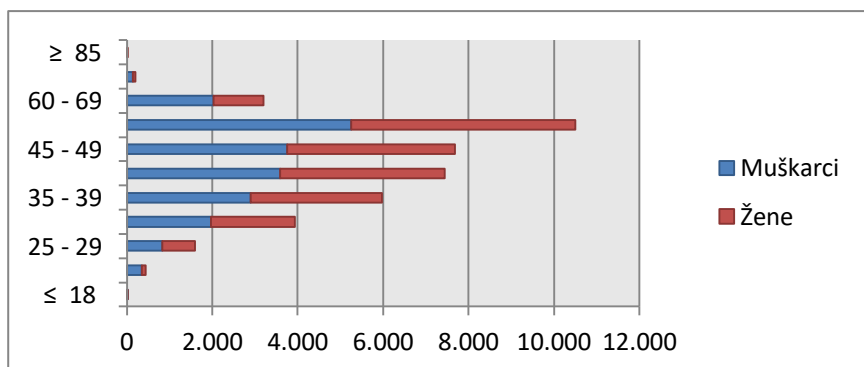
Tablica 16: Broj fondova i članova ZDMF

Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi					
	2014	2015	2016	2017	2018
Broj fondova	16	17	18	19	21
Broj članova fondova	23.927	28.778	29.237	30.387	40.482

(Vlastita izrada prema: HANFA-Godišnje izvješće, 2018)

Broj fondova kroz promatrano razdoblje bilježi rast broja fondova kroz godine. U proteklih 5 godina došlo je do povećanja s početnih 16 na 21 fond, odnosno postotno gledano to je porast od 31,25%. Uočila se potreba za takvom vrstom fondova te je shodno tome i došlo do porasta broja članova. Također broj članova fondova bilježi kontinuirani rast od 69,19% u promatranom razdoblju.

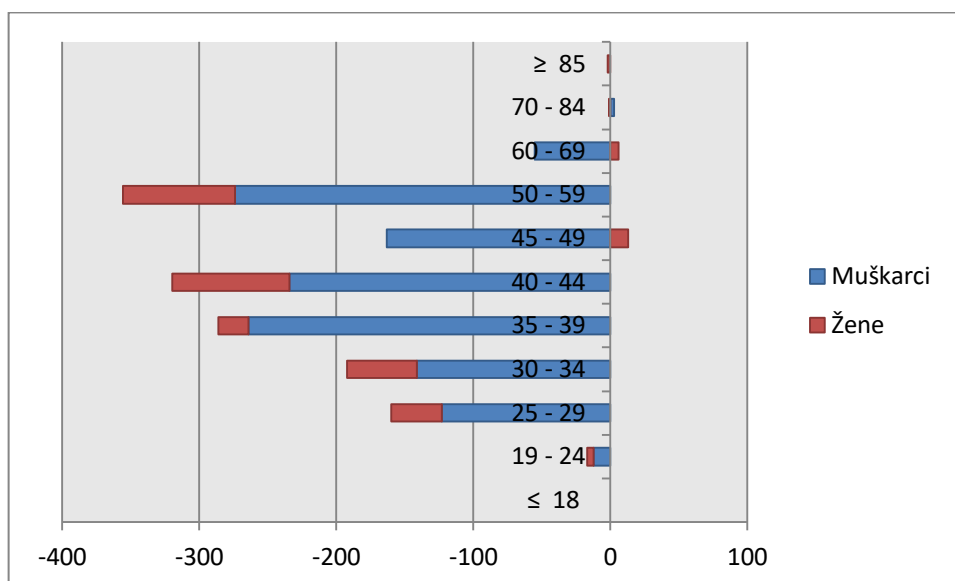
Grafikon 11: Struktura članova ZDMF-ova prema dobi i spolu

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2019)

Oba spola podjednako su sklona ulaganju u ZDMF-ove. Najčešća dob ulaganja je dobi od 50 do 59 godina. Također osobe između 40. i 44. godine pokazuju tendenciju ulaganja u ovo vrstu fondova. Kako bi se uočile promjene do kojih dolazi u kraćem vremenskom razdoblju slijedi kvartalni prikaz promjena ulaganja u ZDMF-ove.

Grafikon 12: Kvartalni prikaz promjene broja i spola članova

(Izvor: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2019)

Promatranjem kvartalnog razdoblja uočava se kako je u ovom promatranom razdoblju došlo do smanjenja broja osoba koje ulažu u ZDMF-ove. Razlog takvog smanjenja krije se u uočavanju neke bolje prilike za ulaganje kako bi se stekla dodatna sredstva za vrijeme umirovljenja.

5.4. Neto imovina zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova

Slijedi analiza neto imovine, te uplata i isplata ZDMF-ova. Također slijedi prikaz promjene mjesečnih prikaza. Navedene analize omogućuju nam lakši pregled u promjene do kojih dolazi unutar grupe ZDMF-ova.

Tablica 17: Neto imovina, uplate i isplate ZDMF

Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Neto imovina	596.188	681.211	777.088	849.556	908.054
Ukupne uplate	452.337	518.678	572.383	631.890	700.053
Ukupne isplate	-145.805	-182.691	-215.521	-250.001	-306.799

(Vlastita izrada prema HANFA-Godišnje izvješće, kolovoz 2018; 2014.-2018.)

Neto imovina ZDMF-ova kroz promatrano razdoblje od 2014 do 2018. godine bilježi ukupni porast od 52,31%. Ukupne uplate također bilježe rast od 54,76% u promatranom

razdoblju. S godinama je došlo i do porasta isplata od 110,41% iz razloga jer je za očekivati da sredstva koja su uplaćena će kasnije biti isplaćena. Navedene promjene su za očekivati s obzirom da je kroz promatrano razdoblje rastao broj fondova te shodno tome i broj fondova.

Tablica 18: Struktura imovine ZDMF-ova prema vrsti imovine, u tisućama HRK

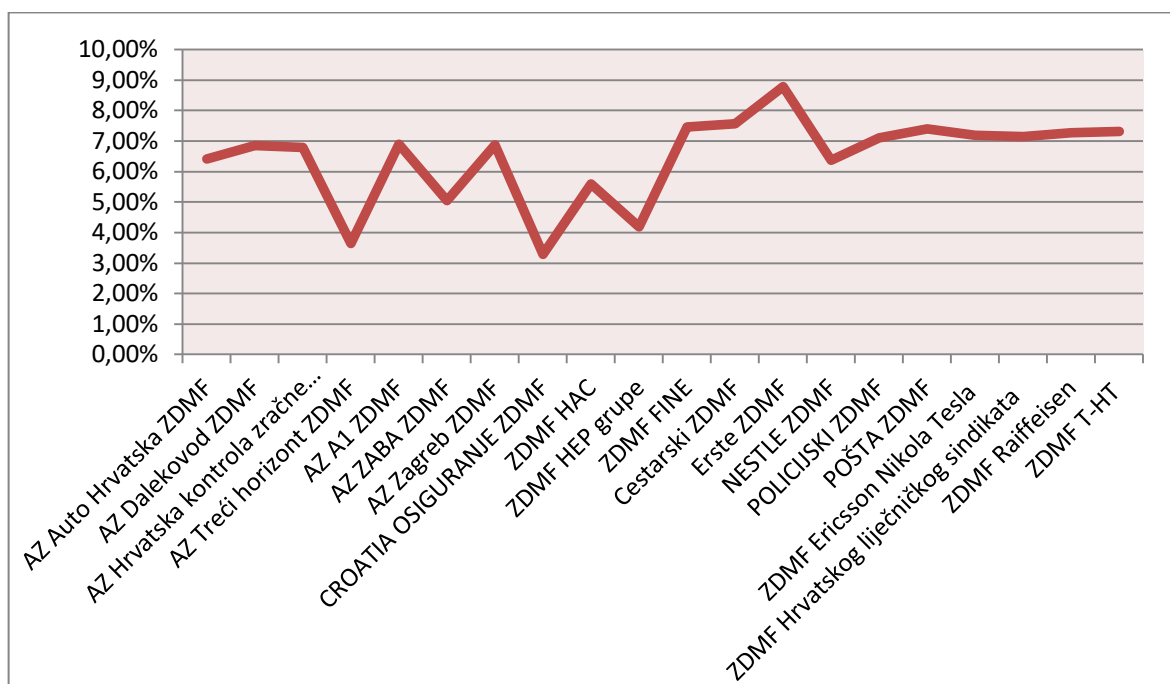
Struktura imovine ZDMF-ova prema vrsti imovine (u tisućama HRK)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Novčana sredstva	32.003	55.289	76.726	60.718	108.159
Dionice	114.927	161.383	193.757	193.817	212.670
Obveznice	416.927	434.434	456.569	534.282	533.800
IF	25.805	29.271	42.667	60.449	58.831
ITN	/	/	/	/	/
Depoziti	8.014	2.650	/	2.041	/

(Vlastita izrada prema HANFA-Godišnje izvješće, 2018; 2014.-2018.)

Što se tiče strukture imovine ZDMF-ova kroz promatrano razdoblje od 2014. do 2018. godine došlo je povećanja svih udjela novčanih sredstava, dionica i obveznica i IF-a. Uočava se kako je došlo do smanjenja ili čak nestanka u pojedinim godinama udjela depozita u ukupnoj strukturi imovine. Najveći udio u strukturi imovine imaju obveznice, čiji je vrijednost porasla u odnosu na početnu za 28,03%. U posljednjoj promatranoj godini, u ukupnoj imovini, obveznice su zauzele čak 58,44%. Odmah za njima slijede dionice koje su se povećale u odnosu na promatrano razdoblje za 85,05%, a u posljednjoj promatranoj godini zauzele su udio od 23,28% u ukupnoj strukturi imovine. Iako je kroz promatrane godine znatno porastao broj udjela dionica u ukupnoj strukturi imovine, svejedno veći postotni udio u ukupnoj strukturi još uvijek zauzimaju obveznice.

Iz grafičkog prikaza Grafikon 12 koji slijedi vidljivi su svi ZDMF-ovi koji su poslovali zaključno 31.12.2019. te su prikazani prinosi koje su ostvarili od početka poslovanja. Primjećuje se kako su prinosi većine ZDMF-ova otprilike oko 6-7%. Najniži prinos ostvaruje Croatia Osiguranje ZDMF s 3,29% prinosa, dok najveći prinos ostvaruje Erste ZDMF s 8,79%.

Grafikon 13: Mjesečni prinosi ZDMF-ova

(Vlastita izrada prema: HANFA-Mjesečni izvještaj, prosinac 2019)

5.5. Zaključna razmatranja o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima

Nakon opširne analize obveznih i dobrovoljnih fondova iduće se prikazuju sličnosti i različitosti fondova koje su vezane uz broj članova, strukturu imovine, ali i poslovanje fondova općenito.

Uzimajući u obzir broja članova promatranih obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova zamjećuje se kako OMF-ovi broje otprilike 6 puta više članova nego li je to slučaj kod ODMF-ova, a ako se u taj odnos uključe i ZDMF-ova taj odnos je još veći. ZDMF-ovi u odnosu na ODMF-ove imaju i do 7 puta više članova. Takva razlika je očekivana jer u OMF-ove su uključeno svi zaposleni, dok u ODMF-ove i ZDMF-ove se dobrovoljno ulaže i to prema zakonski propisanoj grupi osoba kojoj je to omogućeno. Također, tu važnu ulogu igra prepoznavanje potencijalne koristi do koje se dolazi ulaganjem u dobrovoljne mirovinske fondove.

Sukladno tome, tako velike razlike prisutne i su kod neto imovine. Kroz tablične prikaze u radu primjetno je kako najveće vrijednosti neto imovine imaju upravo OMF-ovi, dok ODMF-ovi imaju vrlo male vrijednosti neto imovine, a ZDMF-ovi još manje. Manji je broj članova u kategorijama DMF-ova u odnosu na OMF-ove, pa su tako i manje vrijednosti neto

imovine. Iako je riječ o manjim vrijednostima, one svejedno igraju važnu ulogu za grupe ljudi koje u njih ulažu. Kasnije kad osiguranici dođu u mirovinu, primaju isplate koje se temelje na dotadašnjim uplatama u fondove.

Nadalje promatrajući strukturu ulaganja opaža se kako i obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi navode dionice s većinskim udjelom u ukupnoj strukturi imovine. Ulaganje u dionice prepoznato je kao najmanje rizično ulaganje koje doprinosi uspjehu poslovanja, ali i sve većoj sigurnosti ulagača da će njihova sredstva ostati zaštićena i za koja neće biti zakinuti. Važno je istaknuti kako DMF-ovi omogućuju osiguranicima da se dodatno osiguraju u danima mirovine kako ne bi ostali financijski nezaštićeni čime oni postaju svjesni kako na taj način ulažu u svoju budućnost.

Iako mirovinski fondovi bilježi poboljšanje poslovanja iz godine u godinu, mjesta za napredak uvijek ima. Često mlađe generacije koje se zapošljavaju nisu upoznate s mogućnostima koje nudi članstvo u dobrovoljnom mirovinskom fondovima. Institucije koje su zadužene za upravljanje i nadzor nad mirovinskim sustavom trebalo bi uložiti više truda u razne edukacije koje bi omogućile veću informiranost o beneficijama članstva u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Edukacije bi bilo potrebno organizirati već kroz srednjoškolsko obrazovanje kako bi se budući članovi mirovinskog sustava pravovremeno osigurali članstvom u dobrovoljnom mirovinskom fondu. Na taj način omogućio bi se lagodniji život netom prije i nakon umirovljenja, što je izrazito važno za svaku osobu.

Hrvatska bi trebala više proučavati praksu vođenja mirovinskih fondova uspješnijih zemalja i pokušati uvesti poboljšanja u trenutni mirovinski sustav. Ukoliko bi došlo do poboljšanja općeg rada mirovinskog sustava, ono bi omogućilo i bolje poslovanje mirovinskih fondova. Izrazito je važno imati mirovinski sustav te time i mirovinske fondove kojim su njegovi članovi zadovoljni i vide beneficije koje proizlaze iz njih.

6. Mirovinski fondovi Hrvatske i usporedba s drugim zemljama

Nakon detaljnije analize mirovinskog sustava i pripadajućih mirovinskih fondova Republike Hrvatske, iduće slijedi analiza mirovinskih sustava odabranih zemalja. Koristit će se podaci prikupljeni o Nizozemskoj i Španjolskoj. Također prikazuju se odnos odabranih zemalja i Republike Hrvatske te se donose zaključci istog. Radi jednostavnijeg prikaza odnosa spomenutih zemalja i Republike Hrvatske koriste se podaci iz nekoliko izvještaja koje izdaje OECD - *Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj*. Ovisno o dostupnosti podataka i dosad provedenim istraživanjima koriste se podaci zaključno s 2017. i 2018. godinom.

6.1. Odnos velikih mirovinskih fondova odabranih zemalja

Kako bi se prikazao odnos mirovinskih fondova Hrvatske, Nizozemske i Španjolske slijedi tablični prikaz o ukupnoj imovini istih. Koriste se podaci koji su prikupljeni do 2017. godine jer je istraživanje rađeno upravo do te godine. Osim prikaza imovine pojedinačnih fondova, prikazano je koliki je udio imovine u BDP-u te koliko je povećanje vrijednosti imovine u odnosu na prošlu godinu.

Tablica 19: Ukupna imovina velikih fondova u 2017.godini

Ukupna imovina velikih fondova u 2017.godini				
Država	Naziv fonda	Imovina (USD milijarde)	% BDP-a	% povećanja
Nizozemska	PFZW	236,5	26,7	6,4
Nizozemska	PMT	83,4	9,4	1,9
Nizozemska	SP ABP	545,5	61,6	8,3
Nizozemska	PME	55,9	6,3	4,2
Hrvatska	Allianz ZB OF	5,4	9,2	6,2
Hrvatska	Erste plavi	2,2	3,8	17
Hrvatska	PBZ CO	2,3	4,0	8,3
Hrvatska	Raiffeisen DF	4,5	7,8	10,5
Španjolska	Endesa	2,1	0,2	2,9
Španjolska	Fonditel	3,9	0,3	-3,3
Španjolska	Santander	0,3	0,0	9,9

(Vlastita izrada prema: OECD, Annual survey of investment regulation of pension funds, 2018)

U tablici 19 u kojoj je prikazan odnos triju zemalja zaključuju se kako Nizozemska ima izrazito velike vrijednost imovine fondova. Najveću vrijednost ima fond SP ABP i to s čak 545,5 milijarde USD-a. U usporedbi s Španjolskom gdje je vrijednost ukupne imovine puno manje. Španjolski mirovinski fond Santander ima vrijednost ukupne imovine od samo 0,3 milijarde USD-a, što je samo 0,056 % vrijednosti Nizozemskog fonda SP ABP. Hrvatska također kao i Španjolska ima male vrijednosti imovine, ako se uspoređuju s Nizozemskom. Kad se promatra odnos Hrvatske i Španjolske uočava se kako Hrvatska ipak ima nešto malo veće vrijednosti ukupne imovine fondova. Što se tiče udjela imovine u ukupnom BDP-u zemlje, uočava se kako Nizozemska ima najveći udio u ukupnom BDP-u dok ju slijede Hrvatska i Španjolska s značajno nižim postotnim vrijednostima.

Razlika se primjećuje kod porasta/smanjenja vrijednosti imovine u odnosu na prethodnu godinu. Vodeće mjesto po rastu vrijednosti imovine sad zauzima Hrvatska, konkretno riječ je o fondu Erste plavi gdje je vrijednost imovine u odnosu na proteklu godinu porasla za 17%. Za Hrvatskom slijedi Nizozemska te Španjolska koja bilježi kod Fonditel fonda smanjenje vrijednosti imovine od 3,3%. Zaključuje se kako je Nizozemska usprkos nešto manjem povećanju imovine u odnosu na prethodnu godinu zemlja koja svojom velikom vrijednošću imovine uvelike doprinosi ukupnom BDP-u. Slijedi ju Hrvatska s znatno manjim vrijednostima koja ipak bilježi povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Nakon Hrvatske slijedi Španjolska čije smanjenje vrijednosti imovine u ukupnom BDP-u jednog od fondova ne bi trebalo značajno utjecati na ukupni udio vrijednosti imovine svih mirovinskih fondova zemlje.

U tabličnom prikazu iznad, prikazane su samo 3 zemlje kako bi se konkretno analizirao njihov odnos. U cjelokupno istraživanje uključeno 76 zemalja od kojih su neke članice OECD-a, dok neke nisu. Kada se promatra ukupna imovina svih fondova koji su bili dio istraživanja, dobiva se vrijednost od 4,9 bilijuna USD-a ukupne imovine. Najveće udjele u ukupnoj imovini imaju Nizozemska koja je predmet iznad spomenutog odnosa te SAD-e, Južnoafrički fond i Singapurski osiguravajući fond. (OECD, Istraživanje o velikim mirovinskim fondovima, 2018)

Kako bi se na još jedan način prikazao odnos fondova zemalja Nizozemske, Španjolske i Hrvatske slijedi prikaz nominalne i stvarne stope povrata. Podaci su prikazani za petogodišnje razdoblje od 2013. do 2017. godine. Iako za neke godine nisu prikupljeni podaci, prosječna vrijednosti petogodišnjeg razdoblja su napravljene na temelju dostupnih podataka za pojedine godine.

Tablica 20: Nominalne i stvarne godišnje stope povrata fondova za razdoblje od 2013.-2017. godine

Nominalne i stvarne godišnje stope povrata fondova u razdoblju od 2013.-2017.			
Država	Naziv fonda	Nominalne stope	Realne stope
Nizozemska	PFZW	7,1	6,1
Nizozemska	PMT	7,6	5,5
Nizozemska	SP ABP	8,0	7,0
Nizozemska	PME	7,5	6,6
Hrvatska	Allianz ZB OF	6,0	6,3
Hrvatska	Erste plavi	7,5	7,8
Hrvatska	PBZ CO	9,8	6,8
Hrvatska	Raiffeisen DF	8,7	7,2
Španjolska	Endesa	5,6	5,3
Španjolska	Fonditel	3,8	3,6
Španjolska	Santander	4,3	4,1

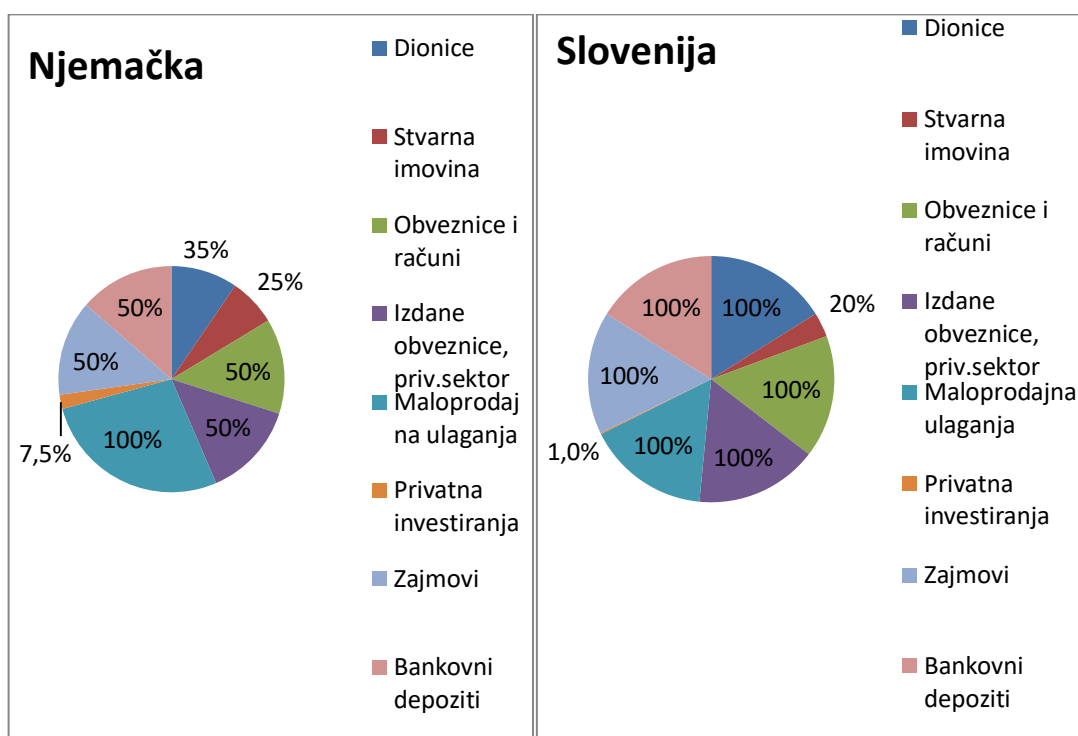
(Vlastita izrada prema: OECD, Survey of large pension funds, 2018; 2013.-2017.)

U Tablici 20 vidljiv je odnos nominalne i realne stope povrata za pojedine fondove zemalja koji su predmet prikaza odnosa. Nizozemski fondovi imaju stope povrata od 5,5% do 7 %. Upravo fond SP ABP koji ima najveću vrijednost nizozemskih fondova, najveći udio u ukupnom BDP-u zemlje te najveći porast u odnosu na prethodnu godinu, ima i najveću realnu stopu povrata. Dok se promatraju svi fondovi u odnosu, ali i Hrvatski fondovi, najveću realnu stopu povrata ipak ima Hrvatski fond Erste plavi koji je u 2017. godini imao i najveće postotno povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče Španjolskih fondova, najveću realnu stopu povrata ima fond Endesa od 5,3%. Isto tako Španjolski fondovi imaju i najmanje realne stope povrata fondova.

6.2. Ograničenja portfelja na ulaganje mirovinskih fondova odabranih zemalja

Za svaki mirovinski fond karakteristično je ograničenje portfelja što se tiče ulaganja. U ovom dijelu rada prikazuju se različitosti portfelja ulaganja Njemačke i Slovenije kao zemlje članice OECD-a te Hrvatske i Indonezije kao zemlje koje nisu članice OECD-a. Shodno prikazanom odnosu na kraju se iznosi zaključak o različitostima i sličnostima portfeljnih ulaganja odabranih zemalja.

Grafikon 14: Ograničenje portfelja ulaganja mirovinskih fondova Njemačke i Slovenije

(Vlastita izrada prema: OECD, Annual survey of investment regulation of pension funds , 2019)

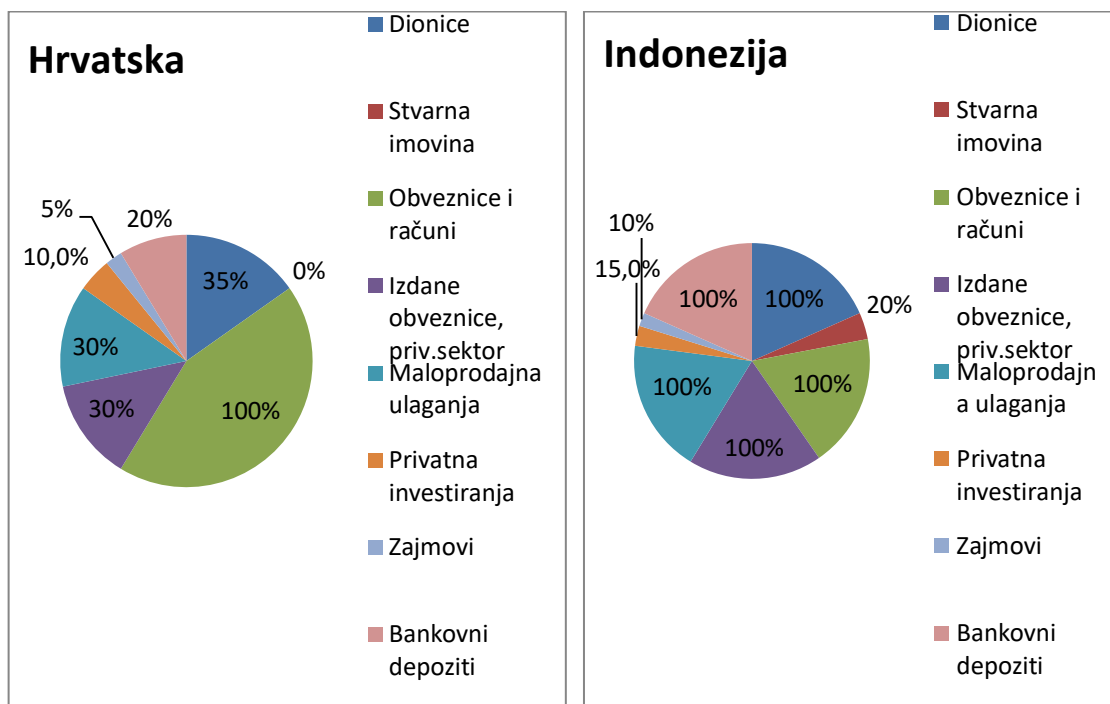
Svaki mirovinski fond ima svoj portfelj ulaganja, odnosno ulaganja kojima je više sklon i koja su primjerena upravo za taj fond. Iz portfelja ulaganja mirovinskih fondova možemo zaključiti koliko je sklonost riziku ulaganja pojedinih fondova.

Konkretno grafikon 14 prikazuje portfelj ulaganja Njemačke i Slovenije, zemalja koje su članice OECD-a. Kod primjera Njemačke je u cijelosti omogućeno ulaganje neto imovine fondova u maloprodaju, dok je kod privatnih investiranja omogućeno ulaganje od samo 7,5%. Ostala ograničenja portfelja ulaganja, kao što su dionice, obveznice, bankovni depoziti, ograničena su na 50% ulaganja neto imovine fondova zemlje. Što se tiče Slovenije, kod nje je ograničenje ulaganja neto imovine fondova u privatna ograničenja određeno do visine 1%, dok je zanimljivo kako je u ostale kategorije portfelja mirovinskih fondova zemlje omogućeno maksimalno, odnosno 100%-tno ulaganje neto imovine mirovinskih fondova. Stvarna imovina jedino je ograničena na 20% ulaganja neto imovine mirovinskih fondova.

Primjećuje se kako je konkretno na primjeru ovih dviju zemlja vidljiva različitost ograničenja ulaganja neto imovine mirovinskih fondova. Iako obje zemlje imaju jednake kategorije portfelja ulaganja, Njemačka s oprezom ulaže u pojedine kategorije kako gubici, ukoliko bi do njih došlo, ne bi znatno utjecali na poslovanje mirovinskih fondova zemlje. Slovenija je znatnije izložena riziku zbog većih, odnosno maksimalnih ulaganja pojedinih

kategorija neto imovine fondova. Tako je Slovenija s mogućnošću 100%-tnog ulaganja neto imovine fondova u dionice podigla rizičnost portfelja ulaganja mirovinskih fondova na znatno višu razinu nego li je to napravila Njemačka s svojim 35%-tnim ulaganjem neto imovine fondova u dionice.

Grafikon 15: Ograničenje portfelja ulaganja mirovinskih fondova Hrvatske i Indonezije

(Vlastita izrada prema: OECD, Annual survey of investment regulation of pension funds , 2019)

Grafikon 15 pokazuje ograničenje portfelja ulaganja Hrvatske i Indonezije, zemalja koje nisu članice OECD-a. Kad se promatra portfelj Hrvatske uočava se kako je portfelj dovoljno diversificiran te ukoliko bi došlo do određenih gubitaka u pojedinim kategorijama ulaganja, posljedice ne bi bile toliko značajne. Hrvatska najviše, odnosno 100% neto imovine mirovinskih fondova ulaže u obveznice i račune. Najmanje neto imovine mirovinskih fondova, samo 5% ulaže u zajmove, a ulaganja u stvarnu imovinu nema. Što se tiče Indonezije, to je zemlja u kojoj je najmanje ograničenje od 10% stavljeno kod ulaganja neto imovine fondova zemlje u zajmove. Kod većine ostalih kategorija omogućeno je 100% ulaganje neto imovine mirovinskih fondova. Ovakva ulaganja Indonezije pokazuju kako je to zemlja kod koje je rizik ulaganja neto ulaganja mirovinskih fondova na višoj razini zbog malo ograničenja portfelja ulaganja. Hrvatska je ograničenjem pojedinih kategorija neto imovine fondova smanjila utjecaj lošeg poslovanja, odnosno rizik ulaganja je nešto niži.

Kad se promatraju ulaganja zemalja članica OECD-a i zemalja koje nisu članice, uočava se kako portfelj ulaganja neto imovine mirovinskih fondova nije određen članstvom

spomenute organizacije. Njemačka kao zemlja članica OECD-a te Hrvatska koja nije članica OECD-a imaju na sličan način ograničen portfelj ulaganja neto imovine mirovinskih fondova. Samim time obje zemlje pokazuje manju sklonost riziku ulaganja, čime zapravo žele sigurnost ulaganja koja omogućuje daljnji napredak zemlje u budućnosti.

6.3. Mirovinski fondovi odabranih europskih zemalja

Kako bi se najbolje prikazali mirovinski fondovi europskih zemalja slijede tablični prikazi odnosa pojedinih zemalja. Koriste se najnovije izdani Europski izvještaji koji daju uvid u kretanja imovine, članova te korisnika mirovina.

Prije prikaza podataka koji su prikupljeni po pojedinim zemljama važno je istaknuti brojke koje se tiču fondova koji su predmet ovog istraživanja te ih prikazati kao cjelinu. Ako promatramo ukupnu imovinu zemalja koje su predmet istraživanja na temelju kojih se rade daljnje analize govori se brojcima od 400 milijardi eura vrijednosti imovine. Iako je to vrijednost koja se odnosi na mirovinske fondove iz II. stupu, vidljivo je kako je riječ o velikoj vrijednosti ukupne imovine. Također broji se 68 milijuna članova 2. stupu te 29 milijuna korisnika mirovina. Velike su to brojke koje govore o velikom broju stanovništva koje koristi ili će koristiti mirovinska sredstva. (Europske mirovine, Mirovinski fondovi-statistike i trendovi, 2020)

Tablica 21: Broj i imovina mirovinskih fondova zemalja članica PensionsEurope

Broj i imovina mirovinskih fondova zemalja članica PensionsEurope		
Zemlja	Br.mir.fondova	Imovina (u milijardama EUR)
Nizozemska	233	1.322,57
Njemačka	165	206,30
Irska	72.710	143,30
Hrvatska	12	13,23
Mađarska	4	0,77
Ukupno (+ ostale zemlje)	103.698	4.000,75

(Vlastita izrada prema: Europske mirovine, Pension funds- statistics and trends, 2020)

U Tablici 21 prikazane su zemlje članice PensionsEurope, zemlje se odabrane na način da se vidi odnos među najvećim i najmanjim brojevima fondova, ali isto tako i srednjim vrijednostima te vrijednostima imovine. Kada se promatra stupac koji govori o broju mirovinskih fondova uočava se kako u ovom odnosu, ali i općenito među zemljama koje su predmet ove analize, najveći broj mirovinskih fondova ima Irska. Riječ je o 72.710 fondova

što je postotno gledano, 70% od ukupnog broja fondova koji su predmet istraživanja. Kada se irski fondovi stave u odnos s nizozemskim, riječ je o 312 puta manje fondova. Kako je u prijašnjim analizama bilo prikazano da je Nizozemska vodeća što se tiče imovine fondova, čudi mali broj fondova koje ova zemlja ima. Kada se promatra Hrvatska koja ima samo 12 mirovinskih fondova, odnosno 0,17% od ukupnog broja irskih fondova, jasno je kako je Hrvatska daleko iza broja fondova nasuprot Irske, ali i ostalih zemalja. Jedino Mađarska s svoja 4 mirovinska fonda ima manje fondova od Hrvatske, te 0,001% u ukupnom broju irskih fondova koja prednjači u ovoj analizi. U tabličnom prikazu prikazane su još i Španjolska sa 2,17% fondova te Njemačka s 0,23% u odnosu na ukupan broj irskih fondova.

Što se tiče imovine mirovinskih fondova, uočava se kako Nizozemska ima najveću vrijednost imovine od 1.322,75 milijardi eura i to 33,06% od ukupne imovine fondova koji su predmet analiziranog istraživanja. Zanimljivo je kako Nizozemska ima tako veliki udio u ukupnoj imovini, dok Irska koja broji najviše mirovinskih fondova ima 3,58% u ukupnoj imovini, odnosno 90% manju vrijednost imovine mirovinskih fondova u odnosu na Nizozemsku. Mađarska shodno malom broju mirovinskih fondova ima i najmanju vrijednost imovine od 0,77 milijarde eura, odnosno 0,02% od ukupne vrijednosti imovine, te 0,06% u ukupnoj vrijednosti imovine mirovinskih fondova Irske. Što se tiče Hrvatske, s vrijednošću imovine od 13,23 milijarde eura čini 0,33% u ukupnoj vrijednosti imovine mirovinskih fondova te 90% manje vrijednost u odnosu na vrijednost mirovinskih fondova Irske.

Iz navedenog odnosa zaključuje se kako postoje zemlje koje imaju izrazito velik broj fondova koji, iako je velik, ne garantira i veliku vrijednosti imovine. Najbolji primjer je Nizozemska koja, iako ima nešto manji broj fondova u odnosu na zemlje koje broje najveći broj fondova, je svejedno vodeća što se tiče vrijednosti imovine fondova. Hrvatska iako ima manji broj fondova još uvijek ima i više nego dostatnu vrijednost ukupne imovine mirovinskih fondova što ukazuje na dobru poziciju Hrvatske u analiziranom odnosu.

Tablica 22: Broj članova i korisnika mirovinskih fondova

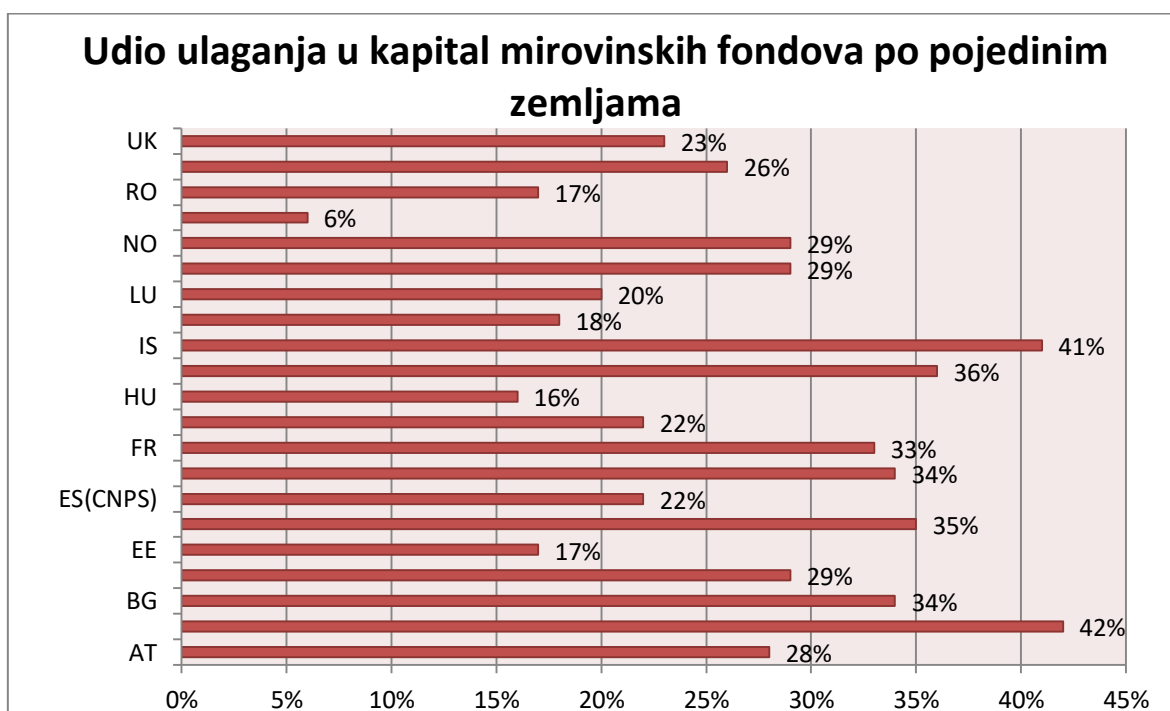
Broj članova i korisnika mirovinskih fondova, 2019		
Zemlja	Broj članova	Broj korisnika
Nizozemska	5.788.890	13.391.661
Njemačka	8.781.723	1.733.890
Irska	454.340	750.00
Hrvatska	1.936.261	n.p
Mađarska	5.921	n.p
Ukupno (+ ostale zemlje)	68.327.200	29.605.652

(Vlastita izrada prema: Europske mirovine, Pension funds- statistics and trends, 2020)

U Tablici 22 promatra se odnos broja članova i korisnika mirovinskih fondova odabrani zemalja. Uočava se kako najveći broj članova fondova je kod Njemačke i to čak njih 8.781.723 što je 12,85 % od ukupnog broja članova fondova koji su uključeni u istraživanje PensionsEurope. Zanimljivost jest da je broj korisnika mirovinskih fondova znatno niži i to 1.733.890 osoba čime se zaključuje kako u ovoj zemlji ima pet puta manji broj umirovljenika koji primaju mirovinu. Kad se promatra Nizozemska uočava se suprotan odnos omjera članova i korisnika imovina. U Nizozemskoj broj korisnika mirovina iznosi 13.391.661 što je 2,3 puta više od članova mirovinskih fondova. Hrvatska broji 1.946.261 članova, dok u ovom konkretnom istraživanju nisu dobivene informacije o broju korisnika mirovinskih fondova. Postoje Hrvatska istraživanja koja govore o 1.542.328 korisnika mirovinskih fondova, odnosno umirovljenika (HZMO, Statističke informacije, 2020). Ovakva brojka jasno govori o manjem broj umirovljenika u odnosu na broj članova te je svejedno premali odnos razlike korisnika i članova mirovinskih fondova.

Nakon što je prikazana imovina fondova odabranih zemalja, ali i njihovi članovi i korisnici, slijedi prikaz ulaganja u vlasničke udjele zemalja koje su bile dio istraživanja.

Grafikon 16: Udio ulaganja u kapital mirovinskih fondova po pojedinim zemljama

(Vlastita izrada prema Europske mirovine, Pension funds- statistics and trends , 2020)

Uvidom u Grafikon 16 odmah se uočava kako je raspon udjela ulaganja u kapital mirovinskih fondova od 6% do 42%. Najmanji udio ulaganja u kapital mirovinskih fondova

ima Portugal sa spomenutih 6%, a najveći udio od 42% ima Belgija. Hrvatska sa svojih 22% ulaganja u kapital mirovinskih fondova zauzima prosječnu vrijednost ulaganja s obzirom na postotke ulaganja drugih zemalja. Ovakva prosječna vrijednost udjela ulaganja u kapital mirovinskih fondova ukazuje kako Hrvatska prepoznaje potrebu takve vrste ulaganja kako bi se mirovinski sustav održao.

6.4. Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja

U ovom dijelu slijedi prikaz raspodjele imovine u mirovinskim fondovima odabranih zemalja po određenim kategorijama. Analizira se raspodjela imovine mirovinskih fondova u kapitalu, računima i obveznicama, gotovini depozitima te ostalim kategorijama. Takvi prikazi, ali i analize koje nakon njih slijede, omogućuju uvid u različitosti i sličnosti raspodjele imovine mirovinskih fondova pojedinih zemalja.

Tablica 23: Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja u kapitalu

Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja u kapitalu (% inv.)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Njemačka	4,5	5,0	5,8	6,2	5,4
Slovenija	1,5	1,1	1,2	1,9	2,2
Španjolska	9,3	9,7	11,1	13,2	13,1
Hrvatska	22,7	23,7	21,9	21,9	21,0
Indonezija	/	/	16,2	17,3	16,9
Irska	/	34,2	32,7	32,3	28,4
Mađarska	5,2	6,5	7,6	7,1	7,5

(Vlastita izrada prema OECD, Pension markets in focus, 2019; 2014.-2018.)

U svaku od prethodnih analiza uzete su određene zemlje kako bi se prikazale različitosti pojedinih zemalja. U ovom zadnjem dijelu analize hrvatskih, ali i mirovinskih zemalja drugih fondova, uzete su u obzir zemlje koje su do sad analizirane kako bi se i u ovom dijelu analize vidjele različitosti mirovinskih sustava pojedinih zemalja.

Iz Tablice 23 promatramo postotne udjele raspodijeljene imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja prema ukupnoj investiciji. Uočava se kako Irska ima najveće postotke raspodjele mirovinskih fondova u kapitalu i to s 34,2%, dok je to najveći postotak koji je zabilježen u 2015. godini, a prema 2018. godini taj postotak pada do 28,4%. Odmah iza Irske je Hrvatska s 22,7% u 2014. godini. Hrvatska također bilježi pad raspodjele imovine mirovinskih fondova u kapitalu prema 2018. godini.

Španjolska bilježi nešto nižu raspodjelu imovine mirovinskih fondova u kapitalu s 9,3% u 2014. godini, ali za razliku od Irske i Hrvatske bilježi rast u promatranom razdoblju te tako 2018. godine raspodjela imovine mirovinskih fondova u kapitalu iznosi 13,1%. Mađarska ima nešto nižu raspodjelu imovinu mirovinskih fondova od ukupne investicije u kapitalu, ali bilježi rast u promatranom razdoblju te je 2018. godine ukupna investicija u kapitalu iznosila 7,5%. Najmanju vrijednost raspodjele imovine mirovinskih fondova u kapitalu s obzirom na ukupnu investiciju bilježi Slovenija, s najmanjom vrijednošću u 2015. godini s 1,1%, dok je do 2018. godine zabilježen rast na 2,2% raspodjele imovine mirovinskih fondova u kapital.

Tablica 24: Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja u računima i obveznicama

Raspodjela imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama (% inv.)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Njemačka	53,4	52,5	52,4	52,0	49,9
Slovenija	59,9	65,3	62,5	59,6	60,1
Španjolska	56,0	53,2	50,6	45,5	45,2
Hrvatska	72,5	73,2	72,4	73,4	70,7
Indonezija	/	/	45,7	45,2	45,9
Irska	/	42,0	42,2	40,9	41,9
Mađarska	63,6	62,3	60,7	60,1	61,8

(Vlastita izrada prema OECD, Pension markets in focus, 2019)

Tablica 24 pokazuje raspodjelu imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama s obzirom na ukupnu investiciju. Primjećuje se da zemlje znatno više raspodjeljuju imovinu mirovinskih fondova u račune i obveznice nego li je to bio slučaj s raspodjelom u kapitalu. Hrvatska u odnosu na ostale zemlje ima najveće postotke raspodjele imovine mirovinskih fondova u račune i obveznice. Iako postotak raspodjele u ovom promatranom razdoblju varira, još je uvijek najveći i to 2018. godine iznosi 70,7%.

Ostale zemlje imaju nešto manje postotke, ali postotni udjeli raspodjele imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama ne padaju ispod 40%. Najmanje postotke raspodjele imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama bilježi Irska, čiji postoci variraju u promatranom razdoblju te se 2018. godine bilježi 41,9% raspodijeljene imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama. Slovenija kroz promatrano razdoblje bilježi prosječno 60% raspodjele imovine mirovinskih fondova u računima i obveznicama. Primjećuje se kako Španjolska kroz promatrano razdoblje bilježi smanjenje raspodjele imovine mirovinskih fondova na računima obveznicama u razdoblju od 2014.-2018. godine s 56% na 45,2%.

Tablica 25: Raspodjela imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima

Raspodjela imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima (% inv.)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Njemačka	3,5	4,4	3,5	3,8	4,2
Slovenija	18,7	14,3	13,6	12,3	9,2
Španjolska	12,9	14,3	12,4	11,0	10,1
Hrvatska	4,4	2,8	5,0	4,4	6,4
Indonezija	/	/	26,1	27,8	27,5
Irska	/	3,2	3,2	2,9	3,1
Mađarska	5,7	5,0	4,2	3,7	3,8

(Vlastita izrada prema OECD, Pension markets in focus , 2019, 2014.-2018.)

U Tablici 25 analizira se raspodjela imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima za razdoblje od 2014. do 2018. godine. Za razliku od prethodne kategorije raspodjele imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima, primjećuje se kako je ovo kategorija u koju se raspodjeljuje nešto manje imovine mirovinskih fondova. Zemlja koja najviše raspodjeljuje imovinu mirovinskih fondova u gotovini i depozitu je Indonezija, koja kroz promatrano razdoblje bilježi oscilacije takve raspodjele te 2018. godine ona iznosi 27,5%.

Odmah za Indonezijom su Slovenija i Španjolska koje u promatranom razdoblju smanjuju raspodjelu imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima te ona iznosi za Sloveniju 9,2%, a Španjolsku 10,1%. Hrvatska bilježi rast analizirane raspodjele te ona 2018. godine iznosi 6,4%, dok vrijednosti raspodjele imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima u Njemačkoj i Mađarskoj oscilira kroz godine te se kreće prosječno oko 4%.

Tablica 26: Raspodjela imovine mirovinskih fondova u ostalim kategorijama

Raspodjela imovine mirovinskih fondova u ostalim kategorijama (% inv.)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Njemačka	38,5	38,1	38,3	38,0	40,6
Slovenija	1,5	1,2	1,8	1,7	1,7
Španjolska	9,2	8,0	8,0	8,5	9,3
Hrvatska	0,4	0,4	0,6	0,3	1,9
Indonezija	/	/	12,0	9,7	9,7
Irska	/	20,6	21,6	23,9	26,6
Mađarska	1,8	2,5	1,9	2,4	1,8

(Vlastita izrada prema OECD, Pension markets in focus, 2019, 2014.-2018.)

Tablica 26 prikazuje raspodjelu imovine mirovinskih fondova u ostalim kategorijama po odabranim zemljama. Njemačka je zemlja koja u ovoj kategoriji raspodjele imovine mirovinskih fondova bilježi najveće postotke. Kroz promatrano razdoblje postotak raspodjele je rastao te je Njemačka 2018. godine imala 40,6% raspodijeljene imovine mirovinskih

fondova u ostalim kategorijama. Irska je također bilježila rast u promatranom razdoblju, a 2018. godine taj je postotak raspodijeljene imovine mirovinskih fondova u ostale kategorije iznosio 26,6%. Hrvatska bilježi znatnije manju raspodjelu sredstava u ovoj kategoriji te je ona 2018. godine iznosila samo 1,9%, dok je u Sloveniji zabilježeno samo 1,7% raspodijeljene imovine u ostale kategorije. Mađarska bilježi raspodjelu imovine mirovinskih fondova oko prosječno 2% uz oscilacije u promatranom razdoblju, dok je u Španjolskoj raspodijeljeno prosječno oko 8,5% u ostale kategorije.

6.5. Zaključna razmatranja o pozicioniranju Hrvatske u odnosu na promatrane zemlje

Nakon provedenih analiza u kojima se Hrvatska uspoređuje s nekoliko zemalja po broju fondova, veličini imovina, ali i portfelju i raspodjeli imovine, mogu se donijeti brojni zaključci. Prije bilo kakvih analiza za očekivati je bilo kako Hrvatska kao jedna od manjih i ne tako jako razvijenih zemalja neće zauzimati vodeće pozicije u analizama koje su rađene. Usprkos takvoj predodžbi analize su pokazale kako Hrvatska nije tako loše rangirana kada se stavi u odnos razvijenijim zemljama, ali i zemljama koje su slične Hrvatskoj.

Iako Hrvatska nema značajno velike iznose ukupne imovine mirovinskih fondova, za razliku od zemlje kao što je Nizozemska, ima primijećeni rast u udjelu u ukupnom BDP-u. Takav rast govori kako Hrvatska usprkos nešto slabijem pozicioniranju u odnosu na svjetske mirovinske fondove pokazuje tendenciju postizanja boljih rezultata u budućim razdobljima. Da je takva projekcija za očekivati pokazuje nam i realna godišnja stopa povrata fondova koja je za Hrvatsku veća nego li je to slučaj kod zemalja Nizozemske i Španjolske čiji odnos se analizirao.

Što se tiče portfelja ulaganja, Hrvatska se pokazala kao zemlja koja svojim ulaganjima igra na sigurno, čime nema velike izloženosti rizike te time i manje bojazni za gubitak sredstava koja se ulažu. Iako Hrvatska broji malo mirovinskih fondova pa tako i manje iznose ukupne imovine fondova to ju ne sprječava da na adekvatan način upravlja sredstvima koja su omogućena. Također kod raspodjele imovine Hrvatska je prepoznala kako prikupljena sredstva pravilno rasporediti te tako izbjeći potencijalnu visoku rizičnost.

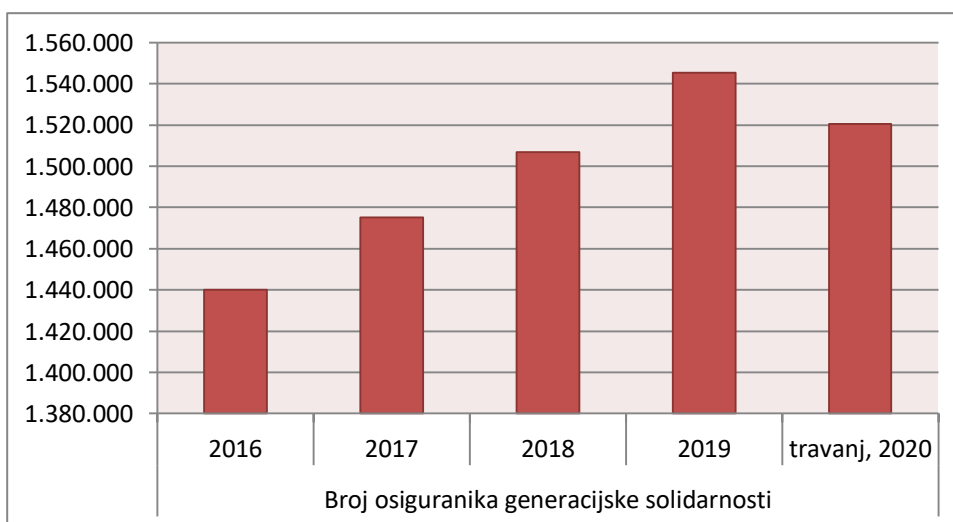
7. Aktualna situacija mirovinskog sustava Hrvatske

Kroz rad je prikazana teorijska strana mirovinskog sustava i provedene su određene analize kako bi se dobio uvid u promjene mirovinskog sustava do kojih je došlo kroz godine. Na samom kraju rada želi se prikazati trenutno aktualno stanje mirovinskog sustava. U ovom poglavlju slijedi prikaz trenutnog broja osiguranika po dobi, spolu i sustavu osiguranja te članstvu mirovinskih fondova.

7.1. Osiguranici u sustavu generacijske solidarnosti

Broj osiguranika u sustavu generacijske solidarnosti mijenjao se kroz godine. Slijedi prikaz broja osiguranika kroz 5 godina te trenutni broj osiguranika. Takvim prikazom olakšano je uočavanje promjena do kojih je došlo kroz promatrano razdoblje.

Grafikon 17: Broj osiguranika u sustavu generacijske solidarnosti

(Izvor: Vlastita izrada prema Statističke informacije HZMO-a, travanj 2020; 2016.-travanj 2020.)

Prikaz Grafikon 17 govori o broju osiguranika generacijske solidarnosti u razdoblju od 2016. do travanja 2020. godine. Uočava se kako je u razdoblju od 2016. do 2019. godine došlo do povećanja broja osiguranika generacijske solidarnosti od 7,29%. Što se tiče travnja 2020. godine, zabilježeno je povećanje od 5,58% u odnosu na 2016. godinu, ali je također zabilježeno smanjenje od 1,62% u odnosu na 2019. godinu. Iako je prema posljednje prikupljenim podacima došlo do smanjenja broja osiguranika, svejedno se očekuje kako će podaci krajem godine ukazivati na povećanje broja osiguranika kako je bio trend u prethodnim godinama

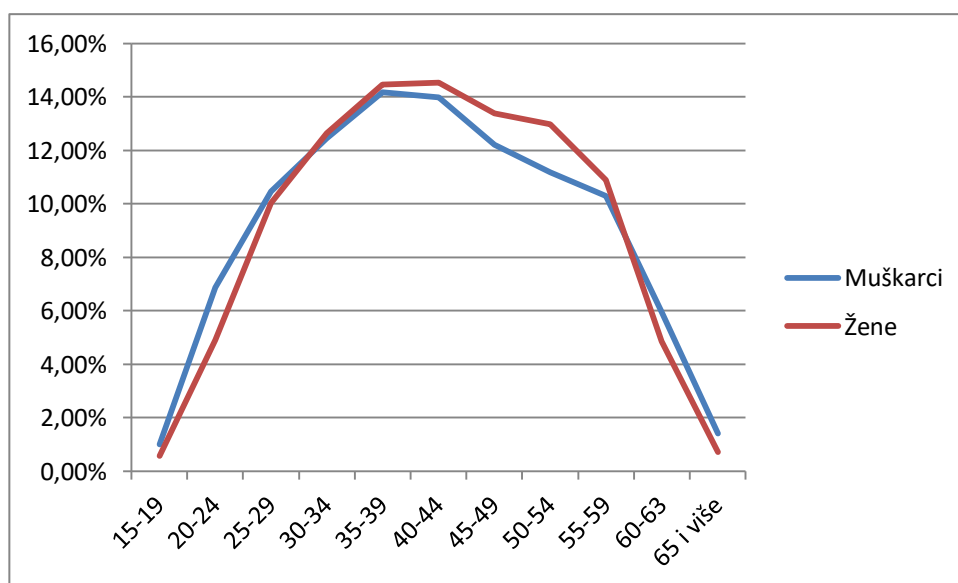
Tablica 27: Osiguranici prema osnovama osiguranja i prema spolu za travanj 2020

Osiguranici prema osnovama osiguranja i prema spolu			
Osnove osiguranja	Muškarci	Žene	Ukupno
Radnici kod pravnih osoba	686.382	627.147	1.313.529
Radnici kod fizičkih osoba	50.408	48.160	98.568
Obrtnici	43.511	22.030	65.541
Poljoprivrednici	12.992	6.217	19.209
Samostalne profesionalne djelatnosti	11.653	7.091	18.744
Ostalo	2.424	2.575	4.999
Ukupno	807.370	713.220	1.520.590

(Izvor: Vlastita izrada prema Statističke informacije HZMO-a, travanj 2020)

Tablica 27 prikazuje udjele osiguranika po osnovama osiguranja. Vidljivo je kako je najveći broj osiguranika osiguran kao radnik kod privatnih osoba i to s 86,38% od ukupnog broja osiguranika. Iduće slijedi broj osiguranika od 6,48% za radnike kod fizičkih osoba. Ostali udjeli osiguranika su u nešto manjim udjelima. Što se tiče spola osiguranika primjetno je kako prevladava muški spol te je kod ukupnog broja osiguranika 53,10% muškaraca, a žena je 46,90%.

Grafikon 18: Odnos po spolovima u ukupnom broju osiguranika za travanj 2020

(Izvor: Vlastita izrada prema Statističke informacije HZMO-a, travanj 2020)

Grafikon 18 prikazuje odnos broja osiguranih osoba po spolu i dobi za travanj 2020. godine. Uočava se kako u dobi od 15-30 godine, prevladava više muškog spola u ukupnom broju osiguranika. Također muški spol prevladava u dobi od 60 godina i više. Više ženskog spola u ukupnom broju osiguranika ima u dobi od 30-60 godina. Muški spol tako pretežito prevladava u većini dobi osiguranika.

7.2. (Ne)održivost mirovinskog sustava Hrvatske

Zaključno s 31.5.2020. Hrvatska broji 2.032.514 članova OMF-ova, od čega je 51,92% muškog spola, a 47,08% ženskog spola. S obzirom na analize koje su rađene za razdoblje do 31.12.2018. godine uočava se kako je došlo do porasta za 4,88% u ukupnom broju članova OMF-ova. Takvi porast pokazuje trend rasta broja članova OMF-ova čime se ukazuje na veliku važnost pravilnog vođenja imovine OMF-ova, ali i mirovinskog sustava općenito. Ukupna imovina OMF-ova, u svibnju 2020. godine je iznosila 112.546.233.000 kn, što je porast u odnosu na 2018. godinu od 12,81%. Što se tiče ODMF-ova zaključno s 31.5.2020 oni broje 325.794 članova, što je porast od 6,34% u odnosu na 2018. godinu. Neto imovina iznosi 5.020.982.000 kn, čime se bilježi rast od 15,73% u odnosu na 2018. godinu. Kod ZDMF-ova se također bilježi porast članova i neto imovine. Zabilježeno je povećanje broja članova na 44.699, odnosno došlo je do povećanja od 9,43% u odnosu na 2018. godinu, dok je vrijednost imovine dosegla vrijednost od 1.067.283, odnosno porast od 14,92%. Za poslovanje mirovinskih fondova izrazito je važno da se iz godine u godinu bilježi rast članova, ali isto tako i rast vrijednosti imovine. (HANFA, svibanj 2020.)

Početakom 2020. godine provedeno je istraživanje u kojem se analizira (ne)održivost mirovinskog sustava Hrvatske. Analize se provode s aspekta karakteristika mirovinskog sustava, ali i trendova i problema koje nosi moderno doba. Radi boljeg prikaza (ne)održivost mirovinskog sustava u analizu su uključene još neke zemlje. Istraživanjem mirovinskog sustava Hrvatske utvrđeno je kako mirovinski doprinosi ne pokrivaju mirovinske rashode te je za njihovo pokrivanje potrebno uključiti prihode iz državnog proračuna. Kroz istraživanje navodi se kako su trend starenje stanovništva, smanjenje broja rođenih te smanjenje odnosa broja osiguranika i broja umirovljenika ključni čimbenici povećanja rashoda mirovinskog sustava Hrvatske. Svjetske zemlje uvele su mjerenje indeksa kvalitete mirovinskog sustava. Najbolji mirovinski sustav ima Danska s održivosti mirovinskog sustava od 82, Nizozemska s 78,3 i Australija održivost od 73,5 vrijednosti indeksa. Hrvatska još uvijek nije uzeta kao zemlja za koju se promatra indeks održivosti, ali analizom pojedinih komponenata moguće je predvidjeti kolika je održivost mirovinskog sustava. Demografske promjene uvelike utječu na neodrživost mirovinskog sustava kao i struktura mirovinskog sustava. Omjer radnika i umirovljenika sve se više smanjio i upitno je koliko dugo će jedan radnik moći osiguravati mirovinu jednom umirovljeniku. Velika pozornost u posljednje vrijeme posvećuje se i strukturi ulaganja mirovinskih fondova koja dodatno doprinose neodrživosti mirovinskog sustava Hrvatske. Uz sve navedene komponente jasno je kako je mirovinskom sustavu Hrvatske potrebno redefiniranje kako u budućnosti ne bi postojala pitanja njegove održivosti. (Antešić, 2020)

8. Zaključak

Kroz rad se teorijski predstavio mirovinski sustav Hrvatske kako bi njegovi osiguranici znali na koji način se njihova sredstva koriste, odnosno raspodjeljuju u obliku mirovina. Potreba za mirovinskim sustavom uočila se još krajem 19. stoljeća, dok je vrhunac razvoja mirovinskog sustava bio početkom 20. stoljeća kada je većina zemalja uočila njegovu dobrobit. Hrvatska je nizom reformi 2002. godine uvela tri mirovinska stupa, čija je namjena bila omogućiti veće iznose sredstava za isplatu mirovina. Razvojem mirovinskog sustava razvijalo se nekoliko vrsta mirovinskog sustava i vrsta mirovina. Za Hrvatski mirovinski sustav govori se kako je zapravo nastao kombinacijom više vrsta mirovinskih sustava te se temelji na sustavu generacijske solidarnosti. Vrste mirovina koje su definirane su doživotna i prijevremena starosna imovina, invalidska, obiteljska, privremena, promjenjiva te mirovina djelomičnih jednokratnih isplata. Za pravilno vođenje mirovinskog sustava zaduženo je nekoliko institucija i to su : HANFA, HZMO, MOD i Regos. Njihovim pravilnim nadzorom, kontrolom i ispunjavanjem zadanih funkcija vođenje mirovinskog sustava, održava se mirovinski sustav prema zakonski definiranim uvjetima.

Mirovinski sustav Hrvatske razlikuje obvezne i dobrovoljne mirovinske fondove. Razlikuju se 4 obvezna mirovinska fonda i svaki od njih ima tri pripadajuće kategorije. Svaka od tri kategorije karakteristična je po načinu ograničenja ulaganja sredstava. Dobrovoljni mirovinski fondovi dijele se na otvorene i zatvorene dobrovoljne mirovinske fondove. Za obvezne mirovinske fondove važno je istaknuti kako broje daleko više članova i veće vrijednosti imovine od dobrovoljnih mirovinskih fondova. Provedene analize obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova ukazuju na broj članova fondova prema spolu i dobi, vrijednosti i strukturu imovine te promjene do kojih je došlo u promatranom razdoblju.

U usporedbi mirovinskih fondova Hrvatske s Nizozemskom i Španjolskom uočeno je kako iako Hrvatska bilježi manje vrijednosti imovine fondova, bilježi povećanje s obzirom na prijašnju godinu. Također kod nominalne stope povrata bilježi stope koje su veće od zemalja s kojima su rađene usporedbe. Dobrim ograničenjem portfelja Hrvatska opet pokazuje kako je oprezna kod ulaganja te takav način vođenja mirovinskog sustava omogućuje buduću rast vrijednosti fondova. Kako je Hrvatska jedna od manjih zemalja ne čudi manji broj članova i vrijednosti imovine fondova s obzirom na zemlje s kojima je uspoređivana. Hrvatska najviše imovine mirovinskih fondova raspodjeljuje u računima i obveznicama, dok najmanje u ostale kategorije. Mirovinski sustav Hrvatske izrazito je važan za osiguranike mirovinskog sustava i korisnike mirovina. Kroz niz reformi kroz koje je prošao današnji mirovinski sustav, stvorio se sustav čija održivost iz dan u dan postaje sve više upitna. Na pitanje održivosti znatno utječe smanjenje odnosa osiguranika i korisnika mirovinskog sustava te je sve više vidljiv utjecaj demografskih promjena.

Popis literature

- [1] Andabaka A. (2016). *Gospodarstvo Hrvatske* : Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- [2] Antešić D. (2020). *(Ne)održivost hrvatskog mirovinskog sustava*; Preuzeto 7.7. s <https://www.liberal.hr/mirovinski-sustav-mirovine-944>
- [3] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga [HANFA], (2018). *Mjesečni izvještaj-prosinac*; Preuzeto 12.5.2020. <https://www.hanfa.hr/publikacije/mjesečna-izvješća/>
- [4] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga - HANFA, (2019). *Godišnje izvješće 2018*; Preuzeto 26.3.2020 s <https://www.hanfa.hr/publikacije/godisnje-izvješće/>
- [5] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga - HANFA, (2019). *Mirovinski sustav*; Preuzeto 27.4.2020 s <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>
- [6] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA, (2020). *Mjesečni izvještaj-svibanj*; Preuzeto 7.7.2020 s <https://www.hanfa.hr/publikacije/mjesečna-izvješća/>
- [7] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga - HANFA, (n.d.). *Mirovinski fondovi i mirovinska društva*; Preuzeto 27.4.2020. s <https://www.hanfa.hr/getfile/39367/Mirovinski%20fondovi%20i%20mirovinska%20dru%C5%A1tva.pdf>
- [8] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga - HANFA, (n.d.). *Obvezni mirovinski fondovi*; Preuzeto 28.4.2020. s <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/obvezni-mirovinski-fondovi/>
- [9] Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA, (n.d.). *O nama*; Preuzeto 29.6.2020. s <https://www.hanfa.hr/o-nama/>
- [10] Hrvatski sabor, (2018). *Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. Godinu*; Preuzeto 28.3.2020. s https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf
- [11] Hrvatski sabor, (2018). *Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. Godinu*; Preuzeto 12.5.2020. s https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf
- [12] Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje-HZMO, (2020). *Pregled osnovnih podataka o stanju u sustavu mirovinskog osiguranja*; Preuzeto 4.6.2020. s https://www.mirovinsko.hr/UserDocImages/Osnovni-podaci-2020/osnovni_podaci_2020_05HR.pdf
- [13] Hrvatski zavod za mirovinski osiguranje- HZMO, (2020). *Statističke informacije*; Preuzeto 22.5.2020 s

https://www.mirovinsko.hr/UserDocImages/publikacije/statisticke_informacije/2020/2/Statističke_informacijeHZMOa_2_2020_ozujak2020.pdf

[14] Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje - HZMO (bez dat.). *O nama*; Preuzeto s 16.6.2020. s <https://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=227>

[15] Hrvatski zavod za mirovinski osiguranje – HZMO, (2020). *Statističke informacije-svibanj*; Preuzeto 6.7.2020 s https://www.mirovinsko.hr/UserDocImages/publikacije/statisticke_informacije/2020/4/Statističke_informacijeHZMOa_4_2020_svibanj2020.pdf

[16] Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD, (2018). *Survey of Large Pension Funds*; Preuzeto 18.5.2020. s <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Survey-of-Large-Pension-Funds-2019.pdf>

[17] Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD, (2019). *Annual survey of investment regulation of pension funds*; Preuzeto 26.5.2020. s <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/2019-Survey-Investment-Regulation-Pension-Funds.pdf>

[18] Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj-OECD, (2019). *Pension markets in focus* ; Preuzeto 28.5.2020. s <https://www.oecd.org/pensions/private-pensions/Pension-Markets-in-Focus-2019.pdf>

[19] Ott K. (2007). *Javne financije u Hrvatskoj* : Zagreb: Institut za javne financije

[20] PBZ Croatia mirovinsko osiguranje-obvezni mirovinski fondovi, (bez dat.). *Prvi, drugi i treći stup* preuzeto 8.6.2020 s <http://www.pbzco-fond.hr/info-zona/mirovinski-sustav/1-2-3-stup/>

[21] PBZ Croatia osiguranje, (bez dat.). *Fondovi*; Preuzeto 28.4.2020. s <http://www.pbzco-fond.hr/fondovi/fond-b/opis/>

[22] Pensions Europe, (2020). *Pension funds-Statistics and Trends*; Preuzeto 19.5.2020. s <https://www.pensionseurope.eu/system/files/PensionsEurope%20Pension%20Funds%20Statistics%20and%20Trends%20-%20March%202020.pdf>

[23] Puljiz, V. (2007). *Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive*. Revija za socijalnu politiku, 14(2), 163-192.

[24] Raiffeisen MIROVINSKI FONDOVI, (n.d.). *Najčešća pitanja*; Preuzeto 29.3.2020. s <https://www.rm.f.hr/default.aspx?id=237>

[25] Raiffeisen dobrovoljna mirovinska štednja, (bez dat.). *Raiffeisen dobrovoljna mirovinska štednja*; Preuzeto 4.5.2020. s <https://www.rm.f.hr/default.aspx?id=184>

[26] Središnji državni portal, (2019.) *Sustav mirovinskog osiguranja*; Preuzeto 27.4.2020. s <https://gov.hr/moja-uprava/rad/mirovine/sustav-mirovinskog-osiguranja/212>

[27] Središnji registar osiguranika-Regos, (bez. dat.). *O regosu-Uvod* ; Preuzeto 17.6.2020 s <https://regos.hr/o-regosu/uvod>

[28] Udruga društava za upravljanje mirovinskim fondovima i mirovinskim osiguravajućim društvima - UMFO, (n.d.). *Obvezni mirovinski fondovi*; preuzeto 25.4.2020. s <http://www.mirovinskifondovi.hr/mirovinski-sustav-2/obvezni-mirovinski-fondovi/>

Popis tablica

Tablica 1: Ulaganja po kategorijama obveznih mirovinskih fondova	11
Tablica 2: Broj fondova i članova OMF-a od 2014.-2018.	14
Tablica 3: Neto imovina fondova i ukupna uplate i isplate.....	17
Tablica 4: Neto imovina obveznih mirovinskih fondova	17
Tablica 5: Struktura imovine A OMF-ova prema vrsti imovine	18
Tablica 6: Struktura imovine B OMF-ova prema vrsti imovine	19
Tablica 7: Struktura imovine C OMF-ova prema vrsti imovine.....	19
Tablica 8: Vrijednost MIREX indeksa	22
Tablica 9: Realni prinosi Hrvatske i odabranih zemalja	23
Tablica 10: Naknade koje naplaćuju mirovinski fondovi u različitim zemljama.....	25
Tablica 11: Naknade za REGOS i HANFU vezane za poslovanje obveznih mirovinskih fondova.....	26
Tablica 12: Broj fondova i članova DMF-a	27
Tablica 13: Neto imovina, uplate i isplate ODMF-ova	28
Tablica 14: Struktura ODMF-ova prema vrsti imovine	30
Tablica 15: Cijene udjela ODMF-ova.....	30
Tablica 16: Broj fondova i članova ZDMF	31
Tablica 17: Neto imovina, uplate i isplate ZDMF	32
Tablica 18: Struktura imovine ZDMF-ova prema vrsti imovine, u tisućama HRK	33
Tablica 19: Ukupna imovina velikih fondova u 2017.godini.....	36
Tablica 20: Nominalne i stvarne godišnje stope povrata fondova za razdoblje od 2013.-2017.godine.....	38
Tablica 21: Broj i imovina mirovinskih fondova zemalja članica PensionsEurope	41
Tablica 22: Broj članova i korisnika mirovinskih fondova.....	42
Tablica 23: Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja u kapitalu ..	44
Tablica 24: Raspodjela imovine mirovinskih fondova odabranih zemalja u računima i obveznicama	45
Tablica 25: Raspodjela imovine mirovinskih fondova u gotovini i depozitima	46
Tablica 26: Raspodjela imovine mirovinskih fondova u ostalim kategorijama	46
Tablica 27: Osiguranici prema osnovama osiguranja i prema spolu za travanj 2020.	49

Popis grafikona

Grafikon 1: Dobna i spolna struktura članova OMF-a po kategorijama fondova A, B, C	15
Grafikon 2: Članstvo u obveznim mirovinskim fondovima	16
Grafikon 3: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije A.....	20
Grafikon 4: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije B.....	21
Grafikon 5: Vrijednost obračunskih jedinica OMF-ova kategorije C	22
Grafikon 6: Prinosi indeksa po kategorijama	23
Grafikon 7: Neto vrijednost imovine OMF-ova i naknade za upravljanje	24
Grafikon 8: Struktura članova ODMF-a prema spolu i dobi.....	27
Grafikon 9: Kvartalna promjena broja članova.....	28
Grafikon 10: Udjeli pojedinačnih ODMF-ova u ukupnoj neto imovini	29
Grafikon 11: Struktura članova ZDMF-ova prema dobi i spolu	31
Grafikon 12: Kvartalni prikaz promjene broja i spola članova	32
Grafikon 13: Mjesečni prinosi ZDMF-ova	34
Grafikon 14: Ograničenje portfelja ulaganja mirovinskih fondova Njemačke i Slovenije	39
Grafikon 15: Ograničenje portfelja ulaganja mirovinskih fondova Hrvatske i Indonezije	40
Grafikon 16: Udio ulaganja u kapital mirovinskih fondova po pojedinim zemljama	43
Grafikon 17: Broj osiguranika u sustavu generacijske solidarnosti.....	48
Grafikon 18: Odnos po spolovima u ukupnom broju osiguranika za travanj 2020	49